

KADYS

1960

RODRIKIS SEJAS
SEPTEMBER

KARYS

1960

7 (1364)

Redaktorius Zigmąs Raulinaitis

Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus

Kalbinę dalį redaguoja Kazys Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja Vincas Jonikas

Administratorius Leonas Bileris

Leidžia L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai
Laisvajame PasaulyjeJustinas Liaukus — Karinės žinios
V. A. Mantautas — Tremties Trimitas
Kunigunda Kodatienė--Šaulė Tremtyje

TURINYS

V. Maželis — Generolas Povilas Plechavičius	Viršelis
M. Šimkus — V. Nagornski ir Baltimorės L.T.M. Draugystė	201
B. Vrublevičius — Įvykis Indokinijoje	206
V. šventoraitis — Lakvėrės miškų vilkas	207
J. Rūtenis — Žalgiris	211
Ištraukos iš J. Dluogošo Žalgirio mūšio aprašymo	215
Įamovėnas — Ramovėnų pareiga KARIUI	218
Tremties Trimitas	219
Šaulė Tremtyje	220
Karinės žinios	221
E. Šulaitis — Lietuviai sportininkai New Yorke	222

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekicnė, P. Dirkiš, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Jucdis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių Žuvėdra, J. Mikštas, J. Mikucki, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Lioginas Leknickas, Cleveland, Ohio. Vladas Rušas, Toronto, Canada. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTYNĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P. Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, Aug. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora", 49 Thornton Ave.
London W. 4.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper Street, St. Kilda, Vic.
A. Kubilius, 131 Crozier Ave., Edwardstown, So. Australia.
P. Mažylis, 22 Aberdeen St., W. Ceelong, Vic.
E. Štašys, 174 Prince's Highway Arncliffe, N.S.W.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ame-
rikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

NR. 7 (1364)

RUGPJOTIS — RUGSĖJAS — SEPTEMBER

1960

VINCAS NAGORNOSKI IR BALTIMORĖS LIETUVIŲ TEATRO MYLĖTOJŲ DRAUGYSTĖ

MORKUS ŠIMKUS

Prieš dvidešimtį metų, 1939 m. gegužės mėn. 25 d., Baltimorėje mirė Vincas Jurgis Nagornoski. Šave laikęs kilusiu iš sulenkėjusios šeimos. Brolio ir sesers žiniomis, jų senelis Juozas Goloszewski turėjo dvarą "Nagorna" Ostrolenkos apskrityje, Lomžos rėdyboje ir dalyvavo 1831 m. sukilime. Grįžęs iš Sibiro tremties jis apsigyveno Lietuvoje pasivadinęs nauja pavarde: Juozas Nagornowski. Jų tėvas, Stanislovas Nagornowski, kurį laiką buvęs Pajevonyje vaivu. Už dalyvavimą 1863 m. sukilime irgi yra buvęs tremtyje Sibire.

Vincas Nagornoski gimė Vištytyje, 1869 m. balandžio mėn. 23 d. Čia jis lankė ir pradžios mokyklą. Dvylikos metų būdamas atvyko Ameriką į New Yorką pas seserį. Keleta mėnesių pasimokęs mokykloje pradėjo dirbti siuvykloje. Toliau mokėsi vakarais. Kurį laiką lankė dr. J. Šliūpo privatinę ir kitas vakarines mokyklas. Buvo pasiruošęs kvotimams į Hopkins Universiteto inžinerijos skyrių. 1897 m. vedė Emma Ostendorf'aitę, kilimo vokiečių, katalikę.

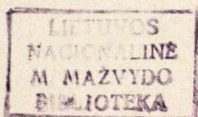
Vincas Nagornoski lietuviškam reikalui buvo labai pasišventęs. Rašė scenai veikalus, vaidino, režisavo, skaitė teatro ir istorijos klausimais paskaitas.

Lietuvių Mokslo Draugija (Vilnius, Lydos gatvė 7) yra išdavusi lakštą, kad Vin. Nagornauskas pirkto Vilniuje vieną sieksnį žemės (už 10.50 dol.) ir dovanojo jį Lietuvių Mokslo ir Dailės Draugijoms Namams statyti, Nr. 664, iš 1913 m. spalio mėn. 8 d. Nebuvo V. Nagornoskiui svetimas ir Nukentėjusios Lietuvos Reikalams Išdas, Amerikos Lietuvių Centralis Komi-

tetas, žiūr.: Mokestis Lietuvai, lakšto Nr. 461. Vincą Nagornoski prezidentas Antanas Smetona 1933 m. apdovanojo Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino Ordenu.

1901-1915 m. tarpe Vinco Nagornoskio kūrybos kelias ir Baltimorės Lietuvių Teatro Mylėtojų Draugystės veikla yra neišskiriami. B.L. T.M.D. pradžia paaiškėja iš nežinomo laikraščio iškarpos, kurioje sakoma: "Baltimorėje, 26d. gruodžio 1897 m. užsidėjo Teatralizka Draugystė. Iszsyk prisiraszė .i. sąn... dami mėnesinį mokestį po 25 ct. Minėta draugystė priima kiekvieną į sąnarius — vyriszką ar moteriszką — kuris sutiks su draugystės įstatymais. Norinti pristotie į szią draugystę, galite bile kada atsiieptie ant žemiaus padėto adreso. Todėlei užprasozme jaunumėnę, o labjause Lietuvaites, kad pasiskubintumete pristotie į szią draugystę, kiekvienam bus linksma matytie perstatant lietuviszką dramą. Mes užsijimsime atgrajintie puikes dramas. Taigi sziąte kiekvienas norintis tuvistotie dramą. Mes užsijimsime atgrajinti pristotie į musu draugystę po numaru 536 S. Paca st. Pirmas susirinkimas bus laikytas 2-rą dieną sausio 1898 m. ant trijų po pietų, po num. 536 S. Paca st."

K. Baronas, straipsnyje "Pirmieji Žingsniai Lietuvių Teatro Amerikoje" (Veidrodis XX No. 10), rašo: "1894 m. rugsėjo 25 d. Scranton, Pa., laike S.L.A. seimo buvo sulošta komedija 'Jurgis Sumaskolintas'... Nuo šio laiko prasideda tankesni lietuvių perstatymai įvairiose vietose Amerikos Baltimorė, Md. veikė Vincas Karalius, kuris rengė perstatymus. Vienok apie tuos

Vincas Jurgis Nagornoskis

perstatymus truksta smulkesnių žinių. Tarp pirmųjų perstatymų Amerikoje reikia priskaityti 'Kražių Skerdyne', parašytą Dr. Stupnickio ... pastatyta Shenandoah, Pa. 1895 m. vasario mėn." Atrodytų, kad Baltimoreje buvo kas nors vaidinta jau 1894-1895 m.

Nadas Rastenis straipsnyje "Vincas Nagornoski, Amerikos Lietuvių Dramaturgas" rašo: "Apie 1897 m. Kazys Baltrušaitis, padedant Anžiuilaičiui ir kitiems Baltimoreje sukūrė Lietuvių Teatro Mylėtojų Draugystę ..., bet ilgai nieko nesuvaidino ... Anksti 1901 metais pasirinko Mindaugį ... ūmai Simanas Venčius turėjęs Heidenrichio rolę, išvažiavo į Chicagą.. Baltrušaitis tada paprašęs Nagornoskį vaidinti Heidenrich'io rolę. Daug prašyti nereikėję; Nagornoskis ėmėsis mokyti."

Iš anksčiau minėtos iškarpos žinome tiksliai B.L.T.M.D. įsisteigimo datą: 1897 m. gruodžio mėn. 26 d., pirmas susirinkimas įvyko 1898 metais sausio mėn. 2 d.

Ar buvo kas nors vaidinta Baltimoreje 1894-1901 metų tarpe žinių nėra. Vincas Karalius teatro reikalais rūpinosi, nes 1897 m. išleido komediją "Vaito Pirszlyste".

B.L.T.M.D. antspaude yra įrašyta: "Lithuanian Dramatic Ass'n of Baltimore, Md. Incorporated Dec. 26 th 1901."

I. VINCO NAGORNOSKIO VEIKALAI VAIDINTI B.L.T.M.D.

Živilė Duktė Karijoto. Istoriška tragedija. Penktas B.L.T.M.D. pastatymas. Tai pirmas V. Nagornoskio veikalas baigtas rašyti 1904 m. Pirmą kartą suvaidinta 1905 m. gegužės mėn. 15 d. Bijou Teatre. Vaidino: Karijotas — V. Nagornoski. Živilė, Karijoto duktė — Ona Gabriūtė. Porajus, Živilės mylimasis — K. Baltrušaitis. Aldutė, Živilės draugė — M. Bindokiūtė. Rigmuntas, Porajaus bičiulis — A. Trumpiszka. Vaidyla — V. Czesna. Boleslavas, lenkų raitorius — P. Lietuvaitis.

Zbignievas, Boleslavo draugas — J. Janulevyczia. Ivanas, gudų karvedis — P. Grinius. Dimitras, Ivano draugas — J. Skorka. Terla, gudų šalininkas — F. Bakutis. Senis, tarnas — P. Lietuvaitis. Kareiviai, vaidelytės, liaudis.

Živilė ir Porajus įsimylėję. Terla sutinka išduoti Naujapilę. Boleslavas prašo Živilės rankos. Porajus nusimėnęs. Živilė jį nuramina. Karijotas neramus dėl Živilės ateities: "Sapnuos matau ją krauju aptaškytą, Arba ant laužo degančią liepsnoj. O Dievai, atleiskit įeigu nusidėjau, Duokit laimingą Živilę matyt" (22 p.) Živilė nesutinka tekėti už lenko. Dimitro vedami gudai įsiveržia pilin. Živilė šaukiasi dievų; "Gelbėkit tėvą dievai maloningi, Ir mūs tėvynę nuo priešų piktų, Gelbėkit mane nuo biauaraus Ivano, Duokit man laimę ant žemės pažinti." (33 p.) Porajus sumuša gudus, išvaduoja Živilę, Karijotas išvyksta talkon Gediminui kovoti su totoriais: "Kryživiai, lenkai gudai ir totoriai, Visur pavojus, gaisras ir mirtis Lietuva brangioji! Kiek reikia krauju? Kiek aukų reikia dėl tavęs pašvest?... (52 p.) Ateities viltis yr mūsų vienybė, Įeigu tėvynės meilė neišges... Vienybėj rasim spėkas milžinų,!... (53 p)" Porajų paskiria vietininku. Terla gundo Porajų sukilti prieš Karijotą. Živilė prisipažįsta Aldutei, myli vyrą žemesnės kilmės: "Porajaus kargas tur garbės ik vlei, Bet kiltis jojo mano prapultis" (65 p.). Perkalba Porajų nemaištauti prieš Karijotą: "Nepataisysim suterštą dorybę per užpuolimą ant savo namų." (69 p.) Karijoto įsakymu Živilė kalėjime. Bausmė — sudegti lauže. Terla vėl gundo Porajų. Karijotas nepatenkina Porajaus prašymo vesti Živilę. Živilė neišduoda kaltininko. Pasigailėti maldauja: kareiviai, Rigmuntas, Aldutė, senas tarnas. Porajus sukyla, apleidamas pilį nukauna Terlą. Įsiveržia pilin Ivaną ir jo gudus pasitelkęs. Živilė nesutinka bėgti, nužudo Porajų jo pačio kardu: "Už apgavystę, maištą, išdavimą pražūk prakeiktas. ." (109 p.). Živilės vedami lietuviai nugali gudus. Karijotas abejoja, ar tai nėra atleidimo ženklas. Vaidyla jį perkalba. Kareiviai užpuola Vaidylą, Živilė apgina. Tėvas atleidžia Živilėi, bet jai žengiant į laužą pats miršta.

"Pileniečiai". Istoriska tragedija. Suvaidinta 1907 m. gegužės mėn. 13 d.. Karimanto rolę atliko autorius. V. Nagornoski yra parašęs: "Deskripcija Scenerijos Pileniečiams" (4 pusl.) Veikiančios ypatos: Gediminas. Keistutis, Olgerdas. Kurėjų — Kurėjas. Margieris — Pilenos vyras. Dovetas. Karimantas — Trapos tėvūnas. Butautas — Karimanto sūnus. Vaidyla. Ringaila Terlas — perkrikštas. Danutė — Karimanto duktė. Jaunutė — Danutės draugė. Popiežius. Rygos arcivyskūpas. Baltramiejus — Alekto vyskūpas. Teopredas — benediktinų opatas. Karidinolas. Kryžievių mistras. Alfredas — kryžionikas. Liupoldas — kryžionikas. Budelis. Garsintojas. Tarnas. Ūkininkai, kareiviai, dvarininkai.

Danutės ir Margierio vestuvės. Terlas pavydi, kerštu dega. Liupoldas vyksta pasiuntiniu pas Gediminą pake-

liui sustoja pas Karimantą. Terlos ir Liupoldo suokalbį, įvesti pilin kryžievius, nugirsta Jaunutė. Terlas išdavimo auksą paslepia Margierio kambaryje. Kryžieviams nepavykus užimti Pilenos išdavimu apkaltinamas Margieris. Vilniuje: Gediminas susirūpinęs didėjančia kryžievių galybe. Liupoldas siūlo taiką už krikštą. Atvyksta Dovetas, merselga, ir Margieris. Terlas kaltina Margierį Gedimino akivaizdoje. Jaunutei pasakius teisybę, Terlas pabėga. Avinjone (Avignon), pas popiežių, Gedimino pasiuntiniai Margieris ir Ringaila. Lietuvių pusę palaiko Rygos arkivyskūpas. Margieris kaltina kryžievius: "Ar dėl to mokslo reik kariškos vėtros, ašarų, pančių, griaučių, degėsių? Atimti žmones, kalbą, dabą, rėdą ir laisvą tautą retėžiais apkalt? Ar su juo drauge tur keliaut nelaimė, kančios vergija, išnaikinimas? Jug kunigams jūs Lietuva nedraudžia mokinti, krikštyt bažnyčias statyt, garbinti Dievą pagal jūsų dabą; Tik nebandykit mums laisvę atimt". (63 p.) Kryžionių mistras, Liupoldas ir Terlas kaltina lietuvius. Popiežius prižada pasiųsti pasiuntinius pas Gediminą. Nepaklusniems "raitoriaus teutonų" įsako klauti Rygos arkivyskupo. Pavasaris. Kelias į Pileną. Danu-

BALIMORĖJE, 26 d. GRŪDŽIO 1897
UŽSIDĖJO TEATRALISZKA DRAUGYSTĖ

Užsiskaitė prisiraszė 5 square...
 sin mokestį po 25c.

Minėta draugystė priima kiekvieną...
 rius— vyriszka ar moteris ka — kuris sutiks...
 draugystės įstatymais.

Norintis pristotie į szia draugystę, gaitė...
 le kada atsilieptie ant žemiaus padėto adreso.

Todėl: užpraszame jaunumėnę, o labiausia...
 Lietuvaiteš, kad pasiskubintumete pristotie į szia...
 draugystę, kiekvienam bus linksma matytie per...
 st ant lietuviszką dramą. Mes užsijimsime...
 jū tie puikes dramas. Tai-gi sziate kiekvienas...
 rūs pristotie į musu draugystę po numeru...
 536 S. Paca st.

Pirmas susirinkimas bus laikytas 2ra dienas...
 Sausio 1898 m. ant šijų po pietų, po num...
 536 S. Paca st.

Apleidimas tėvynės.

Apleidžiu tave, numylėtas krašte,

Nežinomo laikraščio iškarpa
 pažyminti Baltimorės Lietu-
 vių Teatro Mylėtojų Drau-
 gystės įsikūrimo datą.

tė su Jaunute vaikščiodamos kalbasi apie meilę. Danutė nerami, nes negrįžta Margieris. Terlas ir kareiviai pagrobia Danutę. Margieris pasivėlinęs randa Liupoldą ir jį nukauna. Salė "kryžiokę klestoriuje." Liupoldo nužudymu apkaltinama Danutė. Prisipažinimui išgauti paveda ją budeliui kankinti. Mistras įsako pakarti Gedimino pasiuntinius vykusius Rygon. Butautą kankina abejonės: "Nors jie pagonys klaidžioja tamsybėj, aš jų draugiją ištikro myliu, ... Ar man jų kalba pirmutinė buvo, jei man teip mmela girdėti žodžius, kuriuos, kaip taria lietuvių tarp savęs, tai rodo girdžiu paukščius čiulbančius. ... Rodos, aš vaikas ir man reikia bėgti, nes mane veja baisus vokiečių. Ir moteriškė, gal motina mano, (87 p.) su kūdikėliu bėgdama drauge šaukiasi manęs: 'bėkiva, vaikeli!' Tuo kart kryžioko kardas širdyje tos nelaimingos skendo — ji parpuolė Arnoldo vardą nevisad nešicjau. Žmonės vadino mane Butautu. Lietuvio vardas. Jie viengenciū mano. N'esmiu kryžiokas, tik tai lietuvis." (88 p.) Danutė sutinka tėvą, kuriam išplėtos akys. Jų laisvės kaina, būti Terlos pati. Danutė nesutinka: "... Geriau ik' lašui čia kraują pralieti nė kaip atgauti laisvę per tave, įžadus šventus, dievams prižadėtus, sulaužyt biauriai, dorybę suteršt ir apsidengus niekšyste ir gėda keliaut su tavim į purvo namus, išsižadėti senų tėvų garbės, likti prakeikta per rūstus dievus — tai yra kaina už valandas laisvės. Ištikro, niekše, mažai tu prašai." (93 p.) Butautui Danutės vardas lyg ir girdėtas. Karimantas nusivylęs: "Nesa ramumo man nedavė niekad Lietuvos priešai, kryžiaus raitoriai.... Jūs apgalėti viliausi aš ilgai Kryžiokas liko; man reikia pražūti. Teip kaip pražuvo mano Butautas". (97 p.) Butauto dešinės rankos raudona dėmelė išsklaido Karimanto abejones. Margieris irgi pas kryživius, laisvas, nes persirengę "minyko" rūbais. Budelis ruošiasi nukirsti Danutei galvą. Margieris ir Butautas su staigios kovos išlaisvina sumtuosius ir pabėga. Vilniuje: Popiežiaus pasiuntiniai aiškina Gediminui šventos bažnyčios įsakymus. Kalbina priimti krikštą. Vaidyla praneša, kad Trapos apygardoje degina, plėšia ir žudo vokiečiai. Atvyksta Karimantas, Danutė, Margieris, Butautas. Pasiuntinių nukirsdinimas pripildo saiką. Gediminas nutaria kariauti. Keistutis siunčiamas pagelbon. Margieris paskiriamas Pilenos vadu. Popiežiaus pasiuntiniams: "Tegul atšaukia iš Balt-jūrių krašto raitorius kryžiaus, kitaip lietuvių neliaus kovoti iki gyvai galvai. Ar grius ordenas arba Lietuva!" (118 p.). Po dešimties metų. Margieris susirūpinęs. Kryživiai užpuldinėja vis stipresnėmis pajėgomis. Danutė nuramina: "Kas gal Pilenos tvirtynę paimt? Teip-gi dievaičių galybė be galo ant mūsų pusės. Nėr ko abejot . . . Tarp mūsų vienybė. Dievai su mumis." (121 p.) Eutautas pranašauja liūdną ateitį. Jo mintis nuskaidrina Jaunutė (jo žmona). Atbėga ūkininkai. Vokiečiai, mistro vedami, vėtra puola pilį. Pilies sienos neatlaikys taranų. Butautas su šimtu vyrų prasiveržia ir taranus padega dervoksnėmis. Margieris su likusiais vyrais praskina apsuptiems pasitraukimo kelią. Mistro sąlygos: gynėjai ir pilis liks laisvi, jei Margieris ir Danutė pasiduos. Pilies gynėjai maldauja Margierį jų neapleisti. Kova tebevyksta. Pilis dega. Vaidyla uždega laužą. Margieris: "Ruoškimės draugai, su tikt nelaimingą likimą mūsų tikrai vyriškai. Dievaičiai davė pergalę kryživiams. Mums yr' paskirta ant lauko mirtis, arba vergiją. Kągi išsirinksit?" (151 p.). Karimantas, Vaidyla ir ūkininkai šoka į laužą. Įsiveržia Terlas ir kryživiai. Butautas nukovęs keletą kryživių, sužeistas. Jaunutė jį nuveda prie lauko ir abu šoka į ugnį. Margieris iškerta Terlai kardą. Nustumia Terlą į laužą. Margieris: "Miela Danute, mirsiva drauge, Kaip mirė mūsų tėvas, sesuo, brolis, Liepsnoje šventoj. Atleiskit dievai!" (155 p.) Perdūręs Danutę puola į ugnį.

"Revoliucijos Viltis". Tragedija. Suvaidinta 1909 m. sausio mėn. 16 d. ir kovo mėn. 29 d. Veikalas parašytas 1907 metais. 1909 m. kovo mėn. 29 d. pastatymas įvyko Lithuanian Central Hall 506-510 W. Barre Street. Pelnas skirtas knygynui. Vaidino: Jurgis Mylinovas, pulkaininkas — J. Skorko. Petras, šnipas (progr. juodaszimtis) ir socialistų vadas — K. Baltrušaitis. Onutė — Paulia Mengel. Sodeikienė, Onutės motina — E. Skeberdis. Kaziukas, Sodeikienės sūnus, studentas — K. Szalkaukas. Osipovas, žandarų viršininkas — J. Razauckas. Moroz, karininkas, teisėjas — J. Razauckas. Pilipas, poetas, socialistas — I. Naruszeviczia. Verkovicz, žydas, socialistas — Pranas Czesna. Zdraiskis, lenkas, socialistas — M. Marmakas. Barzdaskutis — F. Mickevyczia. Vaniuszka, kareivis — J. Giedris. Katriutė, tarnaitė — Ona Gurkliutė. Kareiviai, socialistai, minia, žandariai. Vieta: Lietuvos pavietiniame miestčiuke. Revoliucijos metų laike 1905 m.

Jurgis prašo Sodeikienę jos dukters rankos. Laukia Onutės. Atbėga Kaziukas žandarų persekiojamas. Jis lipno socialistinius atsišaukimus. Jurgis paliūdią, kad Kaziukas buvo su juo, mokė jį kardu kautis. Onutė pasišventusi socialistiniam judėjimui. Jurgis, jos įtakos dėka reikalui irgi palankus. Onutė sutinka už Jurgio tekėti. Petras įsako Onutei pasirinkti: nužudyti (nunuodyti) Jurgį, arba pasiduoti jam. Onutė vengia Jurgio. Jurgis atvyksta į socialistų susirinkimą persirengęs Pilipu. Susirinkimui įrodo, kad Petras išdavikas. Žandariai suima Jurgį. Petras nužudo Onutę. Kareiviai Jurgio nesusaužo, bet išvadoja. Vietinę kovą laimi socialistai. Skelbiamas visuotinis sukilimas, vyriausias vadas Jurgis.

(Programos pabaigoje: "P.S. — usilaukykit ramei ir mergainos nusimkite kepeliuszus.")

"Rutvilė". Žemaitijos Mergelė. Istoriška tragedija. Rutvilės vardas sudėtinis: "rūta" — tautinė gėlė ir "vilioti". Vilioti-pasiuokoti Lietuvos kultūrai. Pirmą kartą suvaidinta 1911 m. gegužės mėn. 30 d. Germania Maennerchor Sveitainėje, Susivienijimo Lietuvių Rymo-Katalikų Amerikoje 26-to Seimo proga.

Atliko: Užveizdėtojas — J. Vasiliauckas. Scenos vedėjai: J.F. Skorko, J. Naruševiče ir K. Šilgauckas. Muzikės direktorius: J.A. Janulevičius. Veikiančios ypatos: Rutvilė, Žemaitijos mergelė — M. Gurkliutė. Trainaitis, Žemaitijos kunigaikštis — J.F. Skorko. Gaivyda, Nardraujos žinyčios žinias — J. Naruševiče. Montė, karžygis — K. Šilgauckas. Gadunė, kilmės vyras — J. Galinaitis. Tuožmis, žinyčios tarnas — J. Merkis. Mongalis, Kurėjų-Kurėjas — P. Česna. Myla, Montės pati — M. Krakaukiutė. Mindaugis, Lietuvos karalius — J. Menkeviče. Ottokaras, Čekijos karalius — J. Bartaška. Hornhusenas, didis kryživių mistras — K. Baltrušaitis. Botelis, kryživių maršalga — J. Jur-

gelionis. Ulrikis, kryžievių brostva — A. Rulis. Misijonierius — P. Rukuiža. Vilda, kaimietis — J. Razauskas. Ūkininkas I — V. Lukoševičė. Ūkininkas II — J. Kablis. Kryžievis I — A. Janušis. Kryžievis II — J. Strausa. Garsintojas I — K. Matuliauckas. Garsintojas II — V. Adomavičė. Meška — M. Raila. Kryžieviai, minykai, kareiviai, liaudis, vaidylaitės, vaidylos, vaikai.

Nadraujų žinyčia. Aukuras ir Perkūno stabas. Vaidylaitės saugoja šventąją ugnį. Sužinoma apie Mindaugo krikštą. Mongalis ir Gaivda numato tarpusavio kovas. Rutvilė, įkvėpimo stumiama, ragina kviešti žmones žinyčios ginti. Pasiryžusi save paaukoti Perkūnui, sudegti lauže. Atvyksta Trainaitis. Jo kariauna nugalėta. Šventojon girion artinasi Otokaro ir kryžievių pulkai. Žinyčių užpuolus žūsta Mongalis. Prieš mirtį jis Trainaitį paskiria karo vadu, o Rutvilėi perduoda kūrėjų kurėjo lazda. Rutvilė prisielia Perkūnui, Jorei, Patimpui ir Laumei sudegti lauže, jei dievai suteiks galybę nugalėti kryžiaus ordeną. Montė ir Gadunė susirūpinę aptaria įvykius. Atvykus Rutvilėi su minia abudu prisijungia. Trainaitis pripažįsta mylės Rutvilę. Rutvilė griežta, pasižadėjusi dievams, prašo ją užmiršti. Duoklės imamos brostvoms komturui, šventajam išdui, svirnai tušti. Misijonierių ir duoklės rinkėjų Montės name minia apsupa, suima ir veda sudeginti. Montė padega namus. Miške suradęs urvą nugrūmęs mešką, užima jį (Urvas talpina šimtą raitelių). Vilda iš Gadunės kaimo praneša, kad kryžieviai krikštys žmones. Trainaitis antrą kartą gundo Rutvilę meilės. Montės vedama minia nugalė kryžievius. Lotavijoje: sosto svetainė. Gadunė kalbina Mindaugą grįžti prie senų dievų. Mistras prašo pavesti ordeni žemaičius. Ir Rutvilė su Trainaičiu Mindaugo neperkalba. Žemaičiai paskiriami kryžiaus "zokonui". Kova prie Durbės ežero. Rutvilė kryžievių suimta, retėžiais surakinta, prikalta prie uolos (primena prikaltą Prometėjų). Susirūpinusi kovos nesekme šaukiasi Perkūno. Žaibuoja ir griaudžia. Pasirodo Mongalis. Vilda ir kiti ūkininkai išlaisvina Rutvilę. Žemaičiai nugalė priešą. Rutvilė nukauna mistrą. Karnave: Sosto salė. Trainaitis apšaukiamas didžiuoju kunigaikščiu, jam įteikiama mitra—kunigaikščio kepurė. Trainaičio įsakymu Rutvilė kalėjime, nes nesutiko būti jo žmona. Prie laužo nepavyksta Trainaičiui pagrobti Rutvilę. Jis pagaliau nuduria ją sakydamas: "nė man — nė dievam". Rutvilė krinta į laužą.

Už Rutvilę autoriui buvo atsiųsta S.L.R.K. A. seimo padėka: "Baltimore, Md. Gegužės 30 diena 1911 m. Gerbiamam ponui, V. Nagornoskiui. Šiuomi pranešam tamistai, jogei 26-tas Seimas Susivienijimo Lietuvių Rymo-Katalikų Amerikoje išreiškė viešą padėkavonę, kaipo autoriui ir vadovui už triusą pastatyme ant scenos, laike seimo, locno veikalo "Rutvilės", kuris visiems labai patiko ir buvo atloštas, kaipo amatorių, labai gerai. Vardan Seimo pasirašome seimo vedimo komitetas: Juozas Kovas — Seimo vedėjas. Mat. Milukas — Seimo raštininkas. V. Stankevičia Seimo raštininkas."

"Doros Sargas" (Vaizdežis iš baudžiamos laikų) Drama. Suvaidinta 1912 m. gruodžio mėn. 31 d. Veikiančios "ypatos": Vilkovskis, Vilkenų ponas. Elizbieta, jo pati. Norvidas, Norvidų po-

nas. Lindskienė, nusigyvenusi ponia. Zigmontas, Vilkenų akamonas. Jonas Vargdienis, baudžiaminkas. Vargdienė, jo motina. Katriutė, Jono mylima, paskui jo pati. Abromas, žydas. Raulas, tarnas. Kareiviai ir dvariokai.

Abromo viešbučio seklyčioje. Katriutė maldauja Lindskienę, kad jos neparduotų. Lindskienės sūnus Prancūzijoje ir jam reikia pinigų. Vilkovskis nuperka Katriutę už 500. Eina pas vaižą. Zigmontas Katriutės sugėdintas, dėl nepadorios kalbos, ją muša. Jonas apgina. Jo ponas liepia visuomet užstoti silpnuosius. Jonas susižavi Katriute. Klūtis draugystei, nes jie ne vieno pono vergai. Vilkovskis, Norvidas ir Zigmontas lošia kortomis. Zigmontas slaptai įpila lašų į midaus stiklą, kurį išgeria Norvidas. Abromas mat, Zigmontas kelias kortas nuleidžia sau ant kelių. Jonas irgi pastebi sukčiavimą ir prašo savo poną Norvidą važiuoti namo. Kartą Jonas išgelbėjo Norvidą iš meškos nagų, kitą kartą iš Nemuno bangų. Tačiau nežino kaip išgelbėti jį iš kortų plinklių. Norvidas baigęs pinigus, pralošia ir Joną. Vilkenų dvaro seklyčioje: Katriutė skundžiasi, kad gąšlūs pono žvilgsniai. Jonas ją ramina, klausia ar ji už jo tekėtų. Elizbieta vaišina Joną degtine ir pati geria. Ji guli sofoje ir viliojančiai šypso. Jonas nori išeiti, nes tikrai lygių tarpe jis gali juokauti ir linksmintis. Elizbietai jį bučiuojant per langą pamato Vilkovskis ir Zigmontas. Elizbieta išbėga. Vilkovskis patenkintas, nes dabar jam laisvas kelias prie Katriutės. Jis nekantrus. Zigmontas pataria Katriutę apvedinti su Jonu ir pirmą naktį su ją nakvoti. Vilkovskis duoda pinigų užsakams ir abudu išsiunčia pas kleboną. Grįžus, Katriutei įsako pas jį užteiti, nes nori patirt ar ji buvo dora. Atvyksta Norvidas išpirkti Joną ir Abromas su vekseliais. Vilkovskis juos išvaro. Katriutė priešinasi, šaukiasi Jono pagalbos. Vilkovskis nuneša ją į miegamąjį ir užrakina duris. Tačiau Jonas ir Katriutė pabėga į girią. Vargdienė atneša jiems valgyti. Sunų vedami, Vilkovskis su Zigmontu užklumpa Vargdienę, spardo ją, kad išduotų Joną. Atbėgęs Jonas ją gina kol jį patį supančioja. Vedant Joną pakarti atsiranda ir Katriutė. Staiga girdėti šaudymas. Norvidas išvaduoja Joną. Kareiviai ir Abromas irgi girioje. Teismo sprendimu Vilkenų dvaras už skolas pavedamas Norvidui. Zigmontas suimamas už vekselių padirbimą. Norvidas dovanoja Vilkovskiu, palieka jam tėviškę. Vilkovskis; "Be garbės, turtų ir pačios . . ." (Pamažu paima virvę ir atydziai žiūri į ją.).

(Bus daugiau)

L.V.S. Chicagos Skyriaus Valdybos P-kui gen. št. plk. KAROLIUI DABULEVIČIUI ir artimiesiems, jo mylimai žmonai a. a. Onai mirus, reiškia gilią užuojautą ir kartu liūdi

Chicagos Ramovėnai

L.V.S-gos Čikagos skyriaus valdyba ant mirusios a. a. Onos Dabulevičienės kapo, vietoje vainiko pasiuntė piniginę auką Vasario 16 d. Gimnazijai.

ĮVYKIS INDOKINIJOJ

B.VRUBLEVIČIUS

Prancūzų Svetimšalių Legionas; jo eilėse būta ir lietuvių

Buvo 1946 m. rugpiūčio mėnuo. Mūsų 13-tos brigados III Bn. CL kuopa stovėjo viename bažnytkaimyje, Honk-Ton-Tai vardu, apie 16 km. nuo Cochinchino sostinės Saigono.

Tada buvau susipažinęs su viena kongai—mergaite, kurią vakarais dažnai aplankydavau. Ji jautė simpatiją vokiečiams, kurių Svetimšalių Legione buvo gausu, ir prašė mane pamokyti ją vokiškai. Atsilygindama ji žadėjo pamokyti mane anamitų (vietinės) kalbos. Mat ji neapkentė prancūzų ir mane laikė vokiečiu... Tokia mūsų draugystė truko apie du mėnesius.

Kartą jos brolis, man pasitikėdamas, prasi-tarė ar aš nenorėčiau prisidėti prie jų slaptos organizacijos. Jis klausinėjo mane apie kariuomenę ir ar aš nenorėčiau dezertiruoti? Ką gi, susidomėjau jo kalbomis ir pažadėjau padėti ir net prisijungti prie sukilėlių — Viet-Minhų.

Kai užėjau pas ją kitą dieną, ten radau daugiau žmonių: du japonus, vieną vokiečių (povandeninio laivo karininką, ten užsilikusį po karo) ir dar du vietinius. Tai buvo jų štabas. Mane pristatė kaip patikimą, na ir pradėjome ruošti planą, kaip užpulti mūsų kuopą...

Sutartu laiku, o tai turėjo būti jau kitą dieną, po pietų, mes turėjome staiga pulti ir visus sunaikinti. Man pasirodė, kad tai jau per rimtas reikalas...

Grįžęs į dalinį, tuoj nuėjau pas kuopos vadą ir jam viską išdėsciau. Išgirdęs mano išpažintį kapitonas, pirmiausia mane išbarė už espionažą, bet nutarė laukti "svečių". Visa kuopa buvo išsidėsciusi ir užsimaskavusi.

Aš kitą dieną, prieš pietus, sutartą valandą nuėjau į pasimatymą, su savimi dar nusivesdamas ir draugą, lietuvių K-ą. Jis nenusivokdamas vis klausinėjo kur, kas? Atsakiau jam,

jog einame pas merginas, o ten gausime išger-ti "sumo", ryžių degtinės.

Buvo jau apie 12 valanda. Nuvykę į vietą radome jau visą štabą pilną ginkluotų kiniečių. Mano draugas vos vos nenualpo nuo tokios staigmenos ir lietuviškai mane iškoliojo bepročiu, už tokį žygį.

Na, bet, pasirodė, mūsų draugai buvo pakeitę savo planus ir nutarė tuo laiku dar nepulti mūsų kuopos. Jie paaiškino, kad pirmiausia nori mus supažindinti su Ho-Chi-Minho adjutantų... Nors ir nenoromis turėjome vykti su jais kartu. Jautėme, kad esame priversti, nes jau saugojo. Vingiuotais keliais ėjome tolyn per ryžių laukus, supami šešių ginkluotų palydovų.

Taip bežygiuojant darėsi neįtikėtina, nes nujautėme pakliuvę į priešų pinkles. Nors dar vis turėjome savo šautuvus, bet tuo tarpu negalėjome jais pasinaudoti, buvo per pavojinga. Reikėjo progos.

Mano draugas K-as tylomis paaiškino man, kad neva jieškodami kišenėse cigaretės užsirūkyti, galėtume nuleisti šautuvus ir, gal, kaip nors stebuklingu būdu, pajėgtume atsipalaiduoti. Tačiau vilties gyviems pabėgti buvo nedaug.

Žygiavome vis tolyn, o saulė negailestingai kepino, mūsų gerklės išdžiūvo ir norėjome gerti.

Tada, staiga, mano draugas davė man akimi ženklą, kad jam uždegti cigaretę. Jam bejieskant cigaretės kišeniuje, jo šautuvas staiga "paslydo" nuo peties ir jis šovė į artimiausią sargą, o aš į kitą. Taip staiga ir netikėtai užklupti sargai sumišo ir mes dar suspėjome iššauti į kitus du, kurie irgi krito. Kol likę susigriebė, mes jau bėgome, kiek kojos nešė. Jie vijosi ir "krikštyjo" mus savo automatais. Mano draugui kliuvo kulka į kairįjį petį. Mums buvo

LAKVĒRĒS MIŠKŪ VILKAS

Paruošē V. ŠVENTORAITIS

(*pradžia sausio mėn. KARYJE*)

XII

Išvykus Usveliui, kuris buvo artimiausias mūsų vadui, glaudūs ryšiai mūsų grupėje pradėjo irti. Beveik kasdien mūsų skaičius mažėjo. Vienas po kito, vyrai nusiimdavo tautinius skydelius, gražindavo ginklus, susikraudavo daiktus ir palikdavo mus. Savos šeimos, žmonų ir vaikų ilgesys buvo stipresnis už miško brolystę. Greito karo viltis ir pagelbos iš užsienio gavimas, paskutiniu metu, visai sumažėjo. Liko tik tie, kurie negalėjo nugalėti nepasitikėjimo ruskais ir jų pastatyta iškamšų valdžia. Jiems priklausė ir Havistas.

— Dar niekada bolševikai neatleido savo priešui,—sakė jis.

Pasilikome ir mes trys vokiečiai. Mums nebuvo jokios amnestijos. Mums buvo liūdna skirtis su broliais estais, su kuriais išėjome kartu į kovą dėl laisvės ir jų reikalą pavertėme ir savu, dabar jie neviltyje mus palieka. Buvo dar žiauriau, nes manėm, kad po paskutiniųjų žygių ir laimėjimų mūsų tarpusavio ryšiai bus dar stipresni.

Atėjo žiema. Nusilpusiomis spėkomis mums dar pasisekė pasistatyti stiprų bunkerį, tinkamą dalinai gyventi, dalinai sandėliui — laikyti maisto atsargoms. Mūsų kovos grupė buvo jau pusiau sumažėjus, toks pat nykimas vyko ir kitose grupėse. Tačiau laikėmės kantrūs. Abejingi klausėmės radio transliacijų iš vakarų su jų gausiais pažadais ir padaršinimais.

Pagaliau prieš mus pasišiaušė ir gamta. Lapkričio gale prasidėjo dideli šalčiai, kokių nuo senų laikų Estijoje niekas neatminė. Visos pelkės, liūnai, buvę niekad nepereinami, užšalo iki dugno, upės pavirto tvirtomis gatvėmis ir mūsų tvirtovė ir prieglauda, neprieinami ir vasarą nepereinami miškai, dabar pasida-

blogiausia, kad neturėjome daugiau šovinių.

Bėgome, kiek galėjome ir štai už krūmokšnių pastebėjome upelį. Nebuvo išeities. Šokome į vandenį, nusilaužėme po šaką bambuko, ir įsikišę į burnas pasinėrėm, lyg povandeniniai laivai, kvėpuodami per bambuko stiebelį, taip užsimaskavę, vistiek laukėme savo galo. Išbuvo keleta minučių po vandeniu. Laimei, mūsų persekiojai nepastebėjo mūsų slėptuvės ir prabėgo pro šalį, vis mus besivydami.

rė atviri ir žmonėms ir gyvuliams. Gerosios pelkės daugiau mūsų nebesaugojo. Mes buvome patiekti, lyg ant lėkštės, mūsų priešams. Būtų stebuklas jei bolševikai nepasinaudotų tokia progą.

Pirmosios žinios apie raudonųjų tankų judėjimą atėjo iš pietų. Mūsų ryšininkai jau anksčiau pranešė apie rusų dalių pasirengimus žiemos manevrams. Ėjo gandai, kad tariamuose manevruose dalyvaus jų dvi motorizuotos divizijos, kartu su tankais. Įtarėme, kad tie manevrai tai tik maskavimasis. Raudonoji meška už peilio dūrį į tarpmentį jieškojo keršto. Iki kraujo išiotusi, ji planavo vienu smūgiu už viską atsilyginti.

Toli pietuose nakties dangus nusidažė ugnimi. Patrankų dundėjimas atsklido iki mūsų, girdėjosi ir sausi, kieti tankų šuviai. Darėsi aišku, jog jie nori nusiaubti miškų masyvus nuo pietų iki pat čia. Operacija prasidėjo nuo vakarinio Peipuso ežero kranto. Po savaitės, sunkvežimių vora su rusų kareiviais atlėkė į Avinurmę, į Tuduliną. Jų taktika buvo paprasta: apsupus miškus, suvaryti partizanus į šiaurę iki pat jūros, kur jiems liktų arba prisigirdyti jūroje, arba iškėlus rankas, pasiduoti.

Klausydami radio priimtuvą girdėjome iš visur: — Kausimės iki paskutiniųjų. — Taip šaukė ir Avinurme kovos grupė, tik prašė kuo greičiau siųsti jiems minų.

— Minų, minų! — šaukė iš visur, kitaip tankai mus sumals.

— Minų, — žiauriai nusišypsojo Havistas. Keleta minų, kurias turėjome, jau išdaliname, o iš kur jų gauti ant greitųjų?

Po dviejų dienų, kai kautynių garsai vis artėjo ir artėjo iš pietų ir pietryčių krypčių, Avinurme grupė daugiau į mūsų radio nebeatsakė. Tą pačią dieną nutilo ir Tudulina vyrai.

Mudu išlindom, šlapi kaip ančiukai ir be kvapo iš vandens ir pasileidome toliau. Mano draugo ranka kraujavo. Perrišę marškiniais šiaip taip slinkome pirmyn. Praėję apie tris kilometrus sutikome vieną mūsų būrį bepatručiuojant. Buvome išgelbėti!

Mano draugas K-s pagulėjęs ligoninėje pagijo ir buvo apdovanotas Karo Kryžiumi — Croix de Guere. Tačiau daugiau tokių nuotykių mudu jau nebejieškojome.

Iš pietų lengvas vėjas nešė dūmų ir degusių kvapą. Degė bunkeriai ir slėptuvės, kuriose mūsų broliai tikėjosi praleisią šią žiemą. Per miškus, panikos apimtos, bėgo stirnos. briedžiai, išniro ir rudasis lokys, pikta kratydamas galvą, pajutęs kažką negerą.

Netrukus krisime ir mes raudoniesiems medžiotojams, nes vyko ne žvėrių, bet žmonių medžioklė. Havistas kovojo su savimi. Ar jis turi mus be prasmės aukoti tankams? Ar ta auka pagelbės laisvės kovai? Mes turėjome pakankamai ginklų ir ne vieną burlioką ar mangolą galėjome partiest žemėn, tačiau buvome visai bejėgiai prieš tankus. Neturėjome prieštan-
kinių ginklų nei minų. Tikėjomės radio pažadėtos pagalbos, bet ji neatvyko, taip likome beviltyje, jautėmis lyg išduoti.

Paskutinę naktį pranyko mūsų "Daktaras" ir švedas Petersonas.

— Bailys, skudurlius, — niršo Fricas sužinojęs apie jų pasišalinimą. Mes visi trys buvome susitarę nesiskirti, kad ir kažin kas atsitiktų. Savo daktaravimu kaimuose jis buvo susirinkęs geroką sumą rublių, kuriuos buvo pasislėpęs klojime. — Jei čia kada blogai eisis, — sakydavo jis, — tada mušimės į šiaurę, nusi-
samdę žvejų laivelį kelsimės per jūrą.

Toks buvo ir mano planas. Tačiau dabar, jis suviliojo švedą, kuris buvo jūrininkas, kas davė jam daugiau vilčių pasprukti, o mus paliko. Ką mes galėjome jam duoti? Nors ir buvome "daktarą" iš kalėjimo išvadavę, tačiau jis mums dabar taip atsidėjo . . .

Atėjo paskutinė naktis ir neramus rytas. Iš sunykusios grupės mes vieni likę tūnojome bunkeryje. Jutome priešą vos tik už 50 m. nuo mūsų. Tada Havistas sunkiai prabilo:

— Broliai, kas norite bėgti, galite eiti, aš nelaikau nei vieno, — vėliau jis dar pridėjo, — gal pavieniui dar pasiseks pro tą žiedą pralysti.

Jo veidas buvo pilkas, kaip peleninis, jis iš karto lyg paseno, sukrito.

— O tu, vade, — užklaušė Kasikas.

Havistas tik pamojo ranka, — nesirūpinkite daugiau apie mane.

Mes pakilome, pasiėmėme ką galėjome, o į bunkerį įmetėme granatą. Fricas sudaužė radio priimtuvą. Buvo lediniai šaltas žiemos rytas, toks pat žiaurus kaip ir tie raudonieji, kurie siautė mūsų miškuose, kad sutryptų paskutinę šio mažo, narsaus krašto laisvės kibirkštį.

Pagaliau Kasikas, ištare: — Einame.

Ir aš su Fricu sekėme jo pėdomis išalusiame sniege. Atsitolinę keleta šimtų metrų mišku, užpakalyje išgirdome eiles šūvių. Jų tarpe girdejome ir Havisto automatą . . .

XIII

Kaip medžiojami laukiniai žvėrys, žvalgydamiesi į visas puses, vengdami kiekvieno šlamiesio, ištisą dieną žygiavome į vakarus. Kai vakare atsidūrėme į Pasvere kelią išgirdome arklių žvangimą ir tankų užimą. Fricas apsisprendė eiti į šiaurę. Kai aš nustebeęs pažiūrėjau, jis paaiškino, jog nori susirasti prieglaudą vienoje šeimoje, kurią iš anksčiau žinojo. Paskui jis paraudęs pridėjo, jog buvo keleta kartų apsilankęs pas Katriutę. Kasikas traukė į vakarus. Pasakė savo planus jie klausiamai žiūrėjo į mane. Kur gi aš galiu slėptis? Žinoma, kad tik pas močiutę Vilbere. Jie jau žinojo kur aš trauksiu.

Kitą rytą aš atsibudau, lyg akmuo į vandenį įkrikęs, kamaraitėje. Pro duris mačiau močiutę, rankoves pasiraikiusę, beminkančią pyragą. Pamačiusi mane stebint, ji pribėgo prie apšalusio lango ir ėmė į jį pūsti, kol pro prapūtę lede skylutę ir galėjo stebėti visą kaimo gatvę.

— Būk atsargus, Francai, eik už pečiaus, ten rasi duonos ir pieno.

Užkandęs paaukiau ją: — Močiute, dabar aš turiu sau išsikasti duobę.

— Duobę? — Žiūrėjo į mane lyg aš juokaučiau. — Tik ne miške, ten dabar siaučia raudonieji šunes palaidi. Nekrėsk juokų su manim, senu žmogum.

Pastumėjęs kėdę, parodžiau į grindis: — Čia aš save palaidosiu. Kai jie ateis manęs jįškodami, pranyksiu žemėn, leisk man tą padaryti.

Tą patį vakarą pradėjau darbą.

Močiutė stovėjo prie lango sargyboje, o aš dirbau visą naktį, vos užbaigiau auštant. Beveik didžiavausi savo darbu. Mintį gavau iš išdaviko Tepomės, kuris irgi panašioj duobėj slėpėsi. Išlupęs tris grindų lentas, jas sukaliau skersiniais, duobę išklojau šiaudais ir jon atsigu-
lęs galėjau užsukti skersinį, kad neatkeltų lentų. Močiutė buvo laiminga, kad pavojaus metu būsiu gerai paslėptas.

Sekančias kelias dienas mūsų trobelė drebėjo nuo grįžtančių iš miškų ir pro šalį betraukiančių tankų ir mašinų. Atlikę naikinimo darbą jie traukė namo, dabar seks tik maži valymai. Vietinei milicijai buvo palikta išrankioti išlikusius gyvus partizanus. Kaime plintančias žnias man pasakodavo močiutė. Rusų veiksmai apėmė visą pietinę Estiją. Žiaurus žiemos šaltis atidarė kelius į visas slėptuves. Kalbėjo, jog už palankumą saviems kovotojams buvo išdeginti ištisi kaimai. Tų kaimų gyventojai, suversti į sunkvežimius, buvo išvežti nežinion.

Degančia geležimi rusai degino žaizdas Estijos kūne, visur siautė panika.

Tačiau po tų veikslių vėl viskas nutilo. Miškai paskendo geležiniame šaltyje, keliuose pranyko tankų vikšrų žymės. Kai priešė voros traukdavo pro šalį, lindėdavau savo karste, dienomis būdavau pasirengęs vienu šuoliu pranykti duobėje. Pasidariau net nerūpestingas. Rytai ir vakarais traukiau pilnus plaučius oro ir mankštinau sustingusius sąnarius. Jau ištisi du metai kai buvau verčiamas lindėti įvairiuose urvuose ir duobėse. Tirono žemėje niekas nėra laisvas, išskyrus tuos, kurie jau nebegyvi po žeme.

XIV

Močiutė išėjo į kaimą, kur buvo girdimas sunkvežimių bildėsys. Aš su mažakalbiu senuku likau trobelėje. Valgiau prie stalo duoną su uogiene. Staiga senukas, žiūrėjęs į langą, pradėjo mosuoti ranka:

— Francai!

Žinojau ką tai reiškia. Mečiau viską į šalį ir šokau į duobę. Lauke girdėjau šunį lojant. Kažkas sugriebe jį už snukio. Pro langą spėjau pastebėti daug šešėlių ir užtrenkiau dangtį. Tuoj išgirdau daužant duris.

Senukas nulapnojo iki durų ir jas atidarė. Girdėjau šuns urzgimą, dundėjo grindys nuo sunkių batų, šuo uostė bėgiodamas, tai toliau, tai arčiau. Be abejojimo, jie kratė trobelę, nes girdėjau keikiantis ir verčiamų daiktų bildėsi. Po kiek laiko pasigirdo balsas: — Nieko neradome, draugas leitenante.

Šuo vis dar uostinėje, tačiau tikėjaisi, jog daugeliui žmonių esant ankštoje trobelėje, manęs neužuos.

— Ar vienas esi namuose? — tardė senuką jaunas šaukiantis balsas. Senis neatsakė, iš baimės negalėjo nė kalbėti.

— Kur senė, tu kerepla!

— Kaime, atsakė senukas ir nutilo.

— Kur tas šuo, kas valgė šią duoną?

Dieve mano, jie atrado duoną, kurią buvau valges ir numėčiau ant stalo. — Aš, aš, mano duona, — mikčiojo senis.

— Tu ją valgei? Išsižiok —, pasigirdo velniškas juokas.

Senis buvo sugautas, jie neturėjo nė vieno danties. Duonoje, gi, buvo dantų žymės. Nežinojau, kad jie turi tokią šunišką uoslę žmones gaudyti. Mane visą išpylė prakaitas: — sugavo!

— Tu negali duonos įkasti. Kas ją valgė? — girdėjosi budelio balsas.

Staiga pasigirdo skaidrus ir gyvas, lyg jaunuos mergaitės, močiutės balsas: — Draugai, ką

gi čia mano namuose darote? Ir leitenantas Velista mano namuose!

Taip, ir tas šnipų vadas buvo čia.

— Motin, tu laikai paslėpusi žmogų. Jis čia prie šito stalo valgė, jis kando štai šitą duoną. — Prispyrė ją Velista.

Išgirdau močiutę juokiantis tokiu skaidriu balsu. Vyliausi, kad ji su jais susitvarkys.

— A, duona, na gi aš ją atkandau prieš išeidama, žiūrėk į mano dantis, — ir ji, atidariusi burną, parodė savo sveikus dantis.

— Aha, bet senis sakė, kad jis valgė.

— Ak tas kvaišešis —, ir ji, be abejo, paniekinamai pasižiūrėjo į jį.

Tačiau kaip perkūnas mane trenkė Velistos žodžiai: — Motin, — sakė jis, — šiuose namuose yra paslėptas vyras, ar tik nelaikai jį po grindimis?

Aš net susiriečiau duobėje, mane nuo jų teskyrė vos kelios lentos.

— Po grindimis? — girdėjau besijuokiančią močiutę. Neįtikintas Velista įsakė plėšti grindis.

Pradėjo plėšti grindis kamaroje, girdėjau lūžtančias lentas ir šuns staugimą, kuris greičiausiai užuodė žiurkę.

— Jūs laužote man grindis, griaunate mano namą, mano galvos priedangą, man neturtingai, senai moteriškai, — grąsino močiutė. Rytoj eisiu pėsčia į apskities partijos komitetą ir viską papasakosiu. Pagaliau kur nors šiam krašte turi būti teisybė!

Ji jiems priminė savo žuvusį sūnų Petrą, kurį vokiečiai sušaudė Taline kaip partizaną, ir pasikukčiodama pradėjo verkti.

Močiutė žinojo ką sako. Gal dėl to, o gal, kad neturėjo tinkamų įrankių, jie nustojo laužę grindis, ir pradėjo kamaroje laužti sieną. Senutės ašaros jų nesustabdė. Aš pasiryžau ateityje su jais atsilyginti už tai.

Močiutės balsas dabar pasigirdo virš manęs, lyg kas pastūmė kėdę, atrodė jog ji atsisėdo tiesiai virš manęs. Be ką tas padės. Jie vis dar tebegriovė, mano duobėje lyg ir pradėjo švisti. Vistiek mane suras, ištrauks iš duobės ir mušte užmuš, arba nušaus kaip Fredą kad nušovė. Ši kartą nuo mirties jau nebeištrūksiu.

Staiga išgirdau įsiutusio Velisto balsą, kuris turbūt iš kampo sekė močiutę:

— Baigt, užteks, — jis net staugė siusdamas, — sene, duok ką valgyti!

Po valandos, užvalgę, jie vėl užkalė išplėstas grindų lentas ir paliko trobelę. Durys užsitrenkė ir lauke sugirgždėjo sniegas.

— Francai, išlysk, — pašaukė mane. Išpiltas prakaito, drebedamas visais sąnariais išlin-

dau iš savo karsto. Mane sutiko besišypsodama močiutė. Aš ir nepajutau kaip apkabinau ją ir iš širdies pabučiavau.

XV

Vieną popietį ėjau link Lakvere aplankyti Frico, nes jau kuris laikas nebegavau iš jo žinių. Priešais kaimą ties vienu klojimu susitikau dviratininką. Jis važiavo kairėje taku, užsimitęs lietaus apsiaustą, iš po kurio kyšojo automatas. Nors jo nepažinau, bet pajutau kad tai mano mirtinas priešas, net jei nepastebėčiau jo uniformos.

Neapsisprendamas kas daryti aš stabtelėjau, prie šono makštyje apčiuopiau savo "balalaiką" — automata. Gal dviratininkas pravažiuos? Ne, jis nepraleis žmogaus neužkabinęs. Kaž kodėl norėjau su juo susitikti.

Iš krūmų išlindęs susitikau su juo akis į akį. Pamačiau, kad ir jis jau žinojo su kuo turi reikalą. Jis skubiai šoko nuo dviračio ir nustūmė jį į šalį. Jo ranka atmetė apsiaustą ir atkreipė automata į mane. Paleisdamas šuvių eilę jis stovėjo palinkęs. Aš akimirka smukau už klojimo kampo ir girdėjau kulkas kapojant klojimo lentas. Įkišau apkabą į automata ir apibėgęs klojimą sustojau prie sekančio kampo ir kur laukiau puolimo prisispaudęs prie sienos. Lengvai būčiau galėjęs pasprukti, nes užpakalyje buvo tankūs krūmai. Tačiau nebėgau, ir pykčiu siusdamas stovėjau vietoje. Mintis apie tūkstančius vergų, kuriuos jie išsivarė man neleido bėgti. Po visokių persekiojimų dabar aš stoviu kaip lygus prieš lygų, gyvybė už gyvybę. Kaip vejamas žveris dabar aš atsisukau prieš savo medžiotoją.

Tačiau kur jis dingo?, juk jis turi išlysti? Vienas mūsų turi žūti. Jis arba aš! Nuslinkau prie kito klojimo kampo. Iš ten mačiau ant kelio parvirtusį dviratį ir nublokštą apsiaustą. Jis kur nors mane tykojo.

Staiga pajutau, kad jis turėtų būti už kito kampo. Skubiai pribėgęs, iškišęs automata už kampo paleidau šuvių eilę ir tada pamačiau jį už maždaug 20 žingsnių. Pyliu antrą eilę taikydamas žemiau, pajutau kulkas švilpiant man virš galvos. Staiga jis susirietė ir susvyravo. Jo automatas nukrito žemėn ir jis pakirstas griuvo be žado.

Atleistais nervais ir su automatu rankoje priėjau prie jo. Pataikiau krūtinėn ir galvon, jis visas plūdo kraujais. Aš savęs klausiau kodėl jis taip atkakliai jieškojo savo mirties?

Jo portfelyje radau raudoną partijos pasą. Nenustebau skaitydamas jo vardą, nes jau jaučiau kad tai Paulius Velista, NKVD leitenan-

tas. Prie paso, pluoštas nuotraukų ir pundelis rublių ir maža užrašų knygutė su daugybe vardų, turbūt ir mano. Neturėjau laiko ją vartyti. Turėjau skubėti, nes netoliese pasigirdo mašinių užimas. Susikišau visą ką radau į kišenes. Staiga, atėjus minčiai, nutraukiau jo uniformą, užsimečiau jo apsiaustą ir užšokau ant jo dviračio.

Lėkiau taku žemyn kokia 10 minučių ir sustojau prieš namus, kur, žinojau, gyvena vienas bolševikas. Norėjau jam padaryti netikėtumą.

Prie durų priėjo vyras ir jas atidarė. Kai aš nušokau nuo dviračio, jis plačiai šypsojosi. Tačiau jo šypsena greitai sušalo veide, kai pažino kad tai ne draugas Velista.

Aš atkišau į jį savo kruvinas rankas: —Nuplauk man rankas, greitai, judėk greičiau!

Jis mikčiojo, jo burna drebėjo, tačiau neištarė nė žodžio. Norėjau jį užmušti tyliai. Trobon įjęs pamačiau jo jauną žmoną lopšį besupančią. —Ne, pagalvoju, —užteks vieno.

Aš stovėjau ąslos viduryje, vyras atnešė dubenį vandens. Įmerkiau rankas ir vanduo paraudo.

— Numazgok man nuo rankų draugo Velisto kraują.

Jis drebėdamas klusniai vykdė, žiūrėdamas man į akis.

— Taip, tai Velisto kraujas, kodėl tik jis vienas gali turėti kruvinas rankas?

Mano balsas drebėjo ir skambėjo lyg svetimas. Manyje staiga kilo siaubas, nustūmiau dubenį ir išbėgau laukan. Bėgau gilyn į mišką. Ten nuplėšiau apsiaustą ir nusviedžiau šalin.

Ką aš galvoju apsilvildamas jo rūbus? Turbūt norėjau trumpam pažinti jo žiaurumą. Nežinojau kur esu. Negaliu glaustis prie ramių žmonių, nors mano rankos ir sąžinė yra švarios . . .

—O—

Taip tragiškai baigiasi pratizanų epopėja. Vakarų pažadų netesėjimas, žiauri žiema, slepianti rusų persvara, šaudmenų trūkumas, viskas buvo prieš juos. Dar kurį laiką autorius slapstosi pas vietinius gyventojus. Tačiau netrukus, atpažintas, naktį užklumpamas NKVD ir kartu su draugais vėl atsiduria nelaisvėje.

Ištremtas į Sibirą, ten kenčia iki 1956 metų, kai po Adenauerio vizito Maskvoje, grąžinamas kartu su kitais belaisviais į tėvynę. Tokia tai istorija kenčiančio ir užmiršto žmogaus, kartu ir tautos kuri skęsta tironijoje, laisvojo pasaulio nebeprisimenama, kurios pagalbos šauksmo jau nebeužgirdi.

ŽALGIRIS

Istorinė kronika

(Tęsinys)

(Vyriausiojo vado lauko būstinė.)

VYTAUTAS

(valandėlę išlaukęs)

O Amžinasai,

ar yra jėga, kuri sustabdys mane
tame kely?

Išklausyk manęs,
išgirsk ...

Man dedas aš amžinybę kaupiau
savy jėgas,
kad paklupdyčiau klastinguosius
ir plėšriuosius,
kurie dedas esą Tavięji ...

Aš tik jų akyse Tau svetimas
klaidžiojās tamsybėse,
bet tu žinai, Tu viską geriau žinai
nei aš ir jie, kad žino ...

(pasigirsta trimitas)

Tai jie ... visi mano pagelbininkai.
Įkvėpk mane, kad tikėtų manimi ir pergale.

(vėl trimitas)

Įeikite!

ZINDRAMAS

Tai aš, kunigaikšti,
tvirtinu tau, kad nepamatysi
ką matei ...

Degiau iš apmaudo, bet valdžiaus —
Gėda buvo man prieš tave ...

Tikiu kad užgimė kiti laikai
vajaunai Lenkijos ...

Tikėk mumis — įrodysim —
Tavo valia bus išpildyta.

(nusilenkia ir sėdasi — seka kiti)

JONAS ŽIČKA

Pasveikintas būk, Valdove —

Esu ir pats aš sveikas,
ir tau sveikatos linkiu labiausiai.

Manieji — su manim drauge —
Linkėjimus tau siunčia ...

(po jo įeina Timur Kutlugas)

TIMUR

Sveikas Didysai

Vytaute,

lenkiu galvą

ir kardo ašmenis po kojų tavo ...

(po jo seka: Manvydas, Lengvenis, Čupurna,
Hinča, Tarnovskis, Zaremba ir Sieščencas)

VYTAUTAS

Aš visus jus sveikinu.

Lauksime karaliaus.

Jam atvykus nei žodžio apie nieką ...

Hinča, — susimildamas,

nepragysk gaidžiu ...

(lenkai šypterėja)

Karaliui atvykus jūs daugiau
žinosite nei žinot.

Taip sutarėm su Karalium.

Ir taip turėjo būti,

nes karas šitas paini mįslė
ir iš kalno užduota ne vietoj
pragaištinga ...

Išrišime ją šiandien —

Karaliaus tik tereikia ...

(Vyksta tarpusavio kalbos. Staiga trimitas.)

VYTAUTAS

Tai Karalius su svita!

(Visi pasitempia. Vytautas eina pasitikti)

Sveiks, Karaliau —

Tavo nuolankūs tarnai

visi jau laukia ...

JOGAILA

Atleiskite man —

Sukliudė mane šeima ...

Nesivaržykite, tęskite

savo pokalbius rimtus —

Aš pasiklausysiu ...

VYTAUTAS

Jei leisi? ...

T. Styka

Sąjungininkų vyr. būstinė Žalgirio mūšio lauke

JOGAILA

Taip —

Kalbėk. Gudriausioji galva . . .

VYTAUTAS

Dėkoju aš už garbę
ir leistas paties Karaliaus,
jums sakau: —
dėmėkitės!

Mes buvome sutarę su Karalium
iš kalno — jau senai,
ne pilį griauti priešo,
bet jo dvarą —
Marienburgą!

Žinojom kad jų jėgos išsklaidytos,
tađ tarėm: — smogiam tiesiai —
pačion širdin!

Žinoma susigriebė kryžiai,
bet pervėlai jau, pasakyčiau,
nes mes laimėjom laiką
ir paslaptį išlaikėm kantriai . . .

Jie manė mes per Lietuvą ateisim,
o mes kaip matot čia. —

Priešas sukklaidytas
nes priešo žemėj mes pirmi.

Tegul jie kenčia pašvaistes ir gaisrus.

Prikentė žemė Lietuvos!

Dabar jiems aišku —

jau viskas aišku,
kai mes prie Marienburgo mūrų . . .
Dar vienas šuolis —
didžiulis šuolis,
ir iš kryžiuokų trupiniai . . .
Mūsų jau šiandieną čia
šimtinė tūkstančių, — kaip mūrų
Karaliaus Jogailos globoje.

JOGAILA

O Vytauto Didžiojo žinioje . . .

VYTAUTAS

Aš dėkoju tau, Karaliau . . .
Pagrinde aš ir mano vyrai,
Zindramas su savais,
o pagalba
iš Žičkos ir Timur Kutlugo.
Žygimantas Kaributaitis pribus,
žinau.

— — — — —
Tuoj pat išjosime ir aš jus pastatysiu į vietas.
Saviems pririškite šiaudų grįžtes prie rankovių,
kad atskirtumėt iš tolo —

Čia gali būti slapukų įvairiausių —
todėl slapta,
švenčiausiai slapta —

atpažinkite viens kitą.
Slaptažodį įduodu:
Vilnius — Krokuva!
Sėkmės vyrai!
Savo vietoje būsit auštant.
Budėkite per naktį sargybas išsistatę.
Išaušus mes išeinam atviron kovon
už laisvas
savas šalis!
Tikėkit man, kaip aš jums tikiu
ir pergalė, žinau,
neaplenks mūsų ...

BALSAI
Valio Vytautui!
Karaliui!
Mūsų Vadams!

JOGAILA
Aš melsiuosi už jus ...

ZBIGNIEVAS
Gloria Patri et Filio, et
spiritui sancto ...

Žalgiris. 1410 m. Liepos 14-tosios naktis.

Dainuotojas.
Vainius
Gedas } sargybiniai
Vytautas }

DAINUOTOJAS
Ar vėjai pūtė
ar girios užė,
ar naujoj seklyčioj
staklelės dūzgė? ...

Nei vėjai pūtė,
nei girios užė,
nei naujoj seklyčioj
staklelės dūzgė ...

Verkė mergelė,
verkė jaunoji —
bernelį karan
leisdama ...

VAINIUS
Nustoki! —
Širdį man graudenęs ...
Snūstelk valandėlę
į meškos kailį įsisupęs,
kol mano akys nesimerkia ...
... ir įtempęs aš ausis,
kaip kurtas dar budžiu ...

O žvarbi naktis —
raganiais ir laumėmis
patrakus!

— — — — —
Nustoki!
Ir taip jau širdį
jauną eda ...

GEDAS
Neužginsi! —
Jei dainiui posmas sodrus pinas ...
Ir dalią savąją jis gieda ...
Prisigiedojo
kunigaikščiams ir didžiūnams —
girdamas nebūtus žygius
už duonos žiauberį, vargdienis ...

VAINIUS
Tylėtum nekalbėjęs tuščio —
Dainių jis vargdieniu skaito,
Juokingas man esi, bičiuli! ...

— — — — —
Dainius tai dvasia — ne kūnas —
Tik tau pavidalu vargdienio
stojas.

GEDAS
Šimtai kaukų tą tavo šneką! ...
Tu vis didžiūnus užtari,
kaip brolius,
kuriems karai
midus ir mergos rūpi ..

— — — — —
žaibai tik skelia ... skelia ...
o širdį drebulys kutena, —
lyg, rodos, vogt slapčiom
į sodus svetimus atėjęs būčiau ...

— — — — —
Man dedas, — aš toks susitepęs,
kad ir lietus
nuplauti nepajėgia ...

Rankos ... žiūrėki — rankos,
lyg sukrešusiu krauju
dar gličios ...
Aš rodos, toks mažytis,
bet baisus, kaip žvėris tankumyne ...
Ir piktas, įdūkusiai aš piktas —

net stebiuos patsai savim
Ir kartais apsičiypinėju,
lyg netikėdamas, kad tai aš esmi.
Sakyk, Vainiau, kalbėk —
Kokios laumės manyje susikraustė?!

VAINIUS

Baimė ...

GEDAS

Baimė?!

Tu juokauji ...

Argi aš bijoti ko galiu,
jei žinau, kad manęs visi vien bijo ...

VAINIUS

Ar virpančio
epušės lapo, drauguž?

GEDAS

Nekalbėtum —

išmintingesnis būtum

O dabar plepi ... plepi ...
ir niekus!

Ach, prakeiktoji šlapdriba
ir vėjas tas patrakęs —
Kaukus ir žempučius
Į būri susišaukęs
puotas kelia ...

Dalia! Kariaunos dalia!

Palikus viską,
dar širdį iš krūtinės
gyvam tau plėšia ...
Už ką?

VAINIUS

Už laisvę ...

GEDAS

Argi aš nelaisvas?

VAINIUS

Striksi geniu marguoju,
pelnydams duoną
ir žvalgaisi į šalis,
nes tavęs tykoja šimtai
ir nudobti nori —
o tu tai vadini laisve?
Tave degina, svilina, kaip šerną,
pagrobę išveža tau viską. —

belaisvėn išsivaro —

O tau tai laisvė?

Jei šiandien čia

ne tu ne aš,

jei ne Vytautas Didysis būtų čia,

kažin ar nespirgėtum,

kaip riebus šerno spirgas

begindamas pastogę,

žmoną ir vaikus? ...

GEDAS

Tu užtari ... Tu užtari ...

VAINIUS

Tave aš užtariu

ir visą didžiąją kariauną

Su jos vadu Vytautu Didžiuoju.

GEDAS

Taip, taip ... žinau ...

priskaityk visus didžiuosius

ir Lenkijos Karaliui

nusilenk — Jogailai iki žemės,

kuris, kaip bitinas, matyt prisisiurbęs,

galvą sijono klostėse prarado ...

Manai, kad Vytautas lenkias iki žemės —

Tos broliškos tautos galybe užsidegęs? —

Nebūk juokingas —

Vytautas prisimena, manding, gi dar
pašvinkusį pelėsiams rūšį Krokuvoj.

Jis tik šypsos — pasakyčiau,

tiesiai į akis Jogailai

atvares jų riterius į šį karą,

kad spėkas kryžuočių kiek pribloškus,

trenktų smūgiu į visą šarvuotąją

broliją

ir ties vartais Marienburgo

atsidurtų ...

Sakysi neteisybė?

Tai juokis ...

Bet nei aš nei kunigaikštis nesijuokia ...

Tris kart daugiau gi šičia lenkų,

totorių ir gudų drauge nei mūsų,

bet mes jiems įsakom

Vado lūpom.

Ir jie tarnai —

paklusnūs, kaip avys piemenio botagai ...

Tik tu stebėk.

Ir pamatysi,

kad mes čia viskas!

(Bus daugiau)

IŠTRAUKOS IŠ JONO DLUGOŠO ŽALGIRIO MŪŠIO APRAŠYMO

Cracovia MDCCCLXXVII

Johannis Dlugossii, seu Longini, Canonici Cracoviensis

Libri XII

Tomus IV

Libri XI-XII

Kanauninkas Jonas Dluogošas (1415-1480), lenkų istorikas-metraštininkas, žinias apie Žalgirio mūšį sėmė iš pačių jo dalyvių pasakojimų, iš savo tėvo ir vyskupo Zbignievo Olesnickio, kuriam jisai ilgus metus sekretoriavo, ir iš jau šiandien žuvusių dokumentų. Pačių lenkų istorikų teigimu Dluogošas neapkentė lietuvių ir jų požiūriu nebuvo objektyvus.

Savo dėstymą jis pradėda Jogailos įsakymu lenkų kariuomenei ruoštiis žygiui prieš kryžiuočius ir apstatyti kariuomene sieną iš vengrų pusės. Eina pasiruošimai, samdomi patyrę čekų karių būriai. Derybos su kryžiuočiais dėl taikos išlaikymo tebetėsiamos.

1410 m. birželio 29 d. karalius su savo palyda ir visa kariuomene atvyko į Kozlovą prie Bzuros upės, kur pas jį atskubėjo Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto pasiuntiniai pranešdami, kad Vytautas "su savo Lietuva ir totoriais" jau ginkluoti stovi ties Narevu. Kitą dieną, pasiekus Vyslą augščiau Červinsko ties Kozienicais buvo paruoštas laivinis tiltas. Visa lenkų kariuomenė, su pabūklais, ginklais, gurguolėmis ir maisto atsargomis čia perėjo į dešinią Vyslos krantą. Tą pačią dieną atžygiavo ir Didysis Lietuvos Kunigaikštis Vytautas su savo kariuomene, kurios tarpe buvo 300 totorių su jų vadu. Jogaila, riterių ir kunigaikščių apsuptas, išėjo per pusę mylios į jo pasitikti ir pagarbiai jį pasveikinęs nusivedė į savo stovyklą. Tris dienas Jogaila su Vytautu čia stovėjo kol visa kariuomenė susirinko. Kai visi daliniai per Vyslą perėjo, tiltas buvo sugriautas ir nugabentas į Plocą² kad būtų laikomas paruoštas kariuomenės grįžimui. Lenkai, anot Dluogošo, apie Lietuvos kariuomenę kalbėjo, kad ji buvusi gausi ir galinga, gerai aprenpta. Šjo visokie pasiruošimai, buvo laikomos gausios pamaldos.

"Aleksandras, Didysis Lietuvos kunigaikštis tą dieną (liepos 5 d., vert. past.) tvarkė savo kariuomenę, o padalinęs ją senu protėvių papročiu atskirais padaliniais ir vėliavomis, kiekvienoje vėliavoje, riterius, jojusius mažesniais arkliais arba nepakankamai ginkluotus, statė vidury, kad juos užstotų rinktiniai, turėję stambesnius žirgus ir geresnius ginklus, kariai. Tos vėliavos žygiavo suglaustomis gretomis, o kiekviena vėliava ėjo gan dideliame atstume nuo kitų. Pagaliau toms vėliavoms Aleksandras, Didysis Lietuvos kunigaikštis, išdalino 40 ženklų, liepdamas, kad kiekviena vėliava ir kiekvienas padalinys saugotų savo ženklą ir klausytų savo vadų įsakymų; Vladislovas gi, lenkų karalius, nuo kalnelio stebėjo visas kariuomenes, lenkų ir lietuvių . . . šiame lauke imponantiškai judėjo lietuvių kariuomenė, traukdama tvarkingomis gretomis".

Liepos 9-tą dieną abi kariuomenės peržengė Prūsų sieną. Kariams pradėjus plėsti prieš kraštą, Vytautas griežtai savuosius sudraudė. "Vykdami kunigaikščio

Aleksandro įsakymą, kaltininkai (buvo parinkti du kalčiausieji, vert. past.) pastatė savo rankų darytas kartuves, paskui niekam jų nepakilojus, patys pasikėlė į viršų, galop patys sau ant kaklo uždėjo kilpas, pirmiau dar vienas ragino paskubėti antrąjį, kuris atrodė dėsęs, kad kunigaikštis dar labiau neužsirutintų. Tai įvyko visos kariuomenės akivaizdoje, visi buvo siaubo pagauti ir daugiau nė vienas iš karių nedrįso plėsti . . ."

Liepos 10 d. jungtinė kariuomenė sustojo ties Kauerniku, už Dreventies upės. Čia buvo sudaryta aštuonių vyrų karo taryba, kuriai vadovavo Vytautas. Dluogošas, nemėgęs Vytauto, labai miglotai kalba apie jo vadovavimą, betgi apie jį visdėlto šitaip išsireiškia: "Kunigaikštis Aleksandras Vytautas, narsus ir sumanus vyras, veikdamas su septyniais minėtais tarėjais, klausinėdamas, tardamasis, o kartais pasišaukdamas vietas žinančius vadovus, iš anksto planavo, kurioje vietoje rytojaus dieną turėtų būti įrengtos stovyklos, kuriuo keliu kitą dieną turėtų judėti, kuriuo keliu patogiau ir tiesiausiai ji galėtų pereiti, kur pagaliau galima rasti vandenį žmonėms atsigeriti ir arkliams pagirdyti, kur gauti reikalingą maistą ir kurą." Jau kiek anksčiau lenkų kariuomenės vadovybę Jogaila pavedė Zindramui iš Moškovicų.

Dar vis tebėjo derybos su kryžiuočiais, kurie savo keliu skubiai ruošėsi karui. Prasidėjo ir nedidelio masto kariuomenių susidūrimai.

Liepos 14 d., paėmus Dombrovnos pilį, susijungė kariuomenės pasiekė lemiamą kautynių lauką. Čia, pasistatę palapines ramiai praleido naktį, pailsėjo žmonės ir arkliai. Tuo tarpu kryžiuočių stovyklose kariai visai negavo miegoti, nes viesulas išvartalojo jų palapines.

Antradienį, liepos 15 d., Jogaila nutarė prieš aušrą išklausyti mišių, bet dėl smarkaus vėjo negalima buvo greit pastatyti palapinių koplyčias. Naktį smarkiai palijo, buvo audra su perkūnija ir žaibas. Vytautui patarus kariuomenė pajudėjo iš vietos, o paėjusi apie dvi mylias, iš kur galima buvo matyti aplink degančius kaimus, sustojo Tanenbergo ir Grunvaldo laukuose. Čia buvo surošta karo stovykla. Koplyčias palapinė buvo pastatyta ant kalvelės prie Lubno ežero, kad per tą laiką, kada kariuomenė tvarkysis savo pozicijose, galima būtų išklausyti prieš mūšį pamaldas. Jau ir Prūsų magistras Ulrikas von Jungingenas atžygiavo prie Grunvaldo kaimo.

"Kai karalius Vladislovas buvo užimtas malda ir klausė šv. mišių, karališkoji kariuomenė Zindramo iš Moškovicų vadovybėje, o lietuviškoji — Vytauto, tvarkingai surikiuota su vėliavomis nuostabių greitumu susitvarkė ir ginkluotos stoji prieš priešininką: lenkai kairiajame sparne, o lietuviai sustojo dešiniajame."

Toliau seka 50-ties lenkų vėliavų ir jų vadovų aprašymas. "Penkiasdešimt pirmoji vėliava buvo žyginanto Kaributaičio, Lietuvos kunigaikščio, kurio ženklas buvo šarvuotas vyras ant žirgo.³ "Buvo be to, Aleksandro Vytauto, Didžiojo Lietuvos kunigaikščio, kariuomenėje keturiasdešimt vėliavų, kurioms priklausė lietuviai, rusai, žemaičiai ir totorių kariai. Mažiau gausios buvo jų eilės, ne taip gerai ginkluotos, kaip lenkų, taip pat lietuvių arkliai neprilygo lenkiškiesiems. Ženklaai ant tų vėliavų buvo beveik visi vienodi, kiekvienoje buvo atvaizduotas ginkluotas vyras ant balto, kartais ant juodo ar maišyto plauko, žirgo su pakeltu rankoje kardu raudoname dugne. Tiktai dešimt vėliavų turėjo kitokius ir nuo anų trisdešimties besiskiriančius ženklus, kuriais Vytautas, turėdamas daug žirgų, jas žymėjo. Tie ženklai buvo tokie, kad jų žodžiais negalima aprašyti.⁴ Kai kurios vėliavos turėjo Lietuvos žemių pavadinimus, kaip: Trakų, Vilniaus, Gardino, Kauno, Lydos, Medininkų, Smolensko, Polocko, Vitebsko, Kievo, Pinsko, Naugardo, Brastos, Volkovisko, Drohičino, Melniko, Kremeneco, Starodubo ir kt. Kitos gi buvo vadinamos lietuvių kunigaikščių vardais."

Toliau seka 51-os kryžiuočių vėliavų aprašymas. Tarp ordino sąjungininkų buvo ir štetino kunigaikštis Kazimieras, Aldonos Gediminaitės anūkas. Liepos 15 d., prieš pat kautynes, čekų samdiniai buvo norėję pasitraukti, bet perkalbėti stoji vėl į eiles. Jogaila jau buvo beužsidedęs šalimą ir ruošėsi vykti į mūšį, kai iš priešų kariuomenės atvyko du pasiuntiniai, kurie tuoj buvo atvesti pas karalių. Tik savo asmens sargybos apsuptas (Vytautas nedalyvavo, nes buvo užimtas pasiruošimais mūšiu), Jogaila iš klausė išdidžiųjų pasiuntinių žodžių: "Didysis Prūsijos magistras siunčia tau ir tavo broliui (jie nutylėjo Vytauto vardą ir titulą)⁵ per mus čia esančius heroldus šiuos du kardus, kad tau padėtų būsimoje kovoje, kad su šia pagalba ir su savo kariuomene ne taip deldamas ir su didesne drąsa negu dabar rodai, žengtum į mūšį, taip pat, kad nesislapstytum šiuose miškeliuose ir krūmokšliuose, bet išeitum į kovą atvirame lauke..." Jogaila paėmė tuodu kardu be makščių ir atsakė, kad nors turi pakankamai ginklų, šiuos kardus priima, kad jie padėtų jo teisingąjį reikalą ginti. Pasiuntiniams išėjus, jau anksčiau apsvilkęs puikiais šarvais jis užsidėjo šalimą, dar pasimeldęs užšoko ant risto ugningo bėro žirgo, valako, iš tūkstančio išrinkto ir liepė trimituoti ženklą mūšiu pradėti. Jau anksčiau buvo nutarta, kad kautynių metu karalius laikysis nuošalioje vietoje vien tik su mažąja valstybine vėliava, kad jo buvimo vietos nežinotų nei priešai, nei savieji; karaliaus sargyboje buvo 60 raitelių būrys. "Žymiausi jų tarpe riteriai buvo Ziemovitas jaunesnysis, Mozūrų kunigaikštis, karaliaus seserėnas, Feduška ar Teodoras,⁶ Lietuvos kunigaikštis, kuris su savim turėjo geroką žmonių būrį, žyginantas Kaributaitis, Lietuvos kunigaikštis, abu karaliaus brolių sūnūs, trys svarbiausi iš jo šeimos kunigaikščiai." Be to buvo keli lenkų ir čekų riteriai:

"Aleksandras Vytautas, Didysis Lietuvos kunigaikštis, pavedęs savo galvą ir kūną vien Dievo globai, skraidė visur tarp lenkų ir lietuvių kariuomenių dažnai keičęs žirgus ir negausia palyda apsuptas, lūžtančias lietuvių kariuomenės gretas ir kovą palaikydavo, stipriai šaukė stengdamasis savuosius sustabdyti nuo bėgimo.

SUSITIKIMAS IR BAIŠUS MOŠIS TARP LENKŲ IR KRYŽIUOČIŲ

"Kai trimitai davė ženklą mūšiu, visa karaliaus kariuomenė garsiai užtraukė tautinę giesmę "Boga Rodzica, o paskui su pakeltomis jietimis pasileido į mūšį, o Lietuvos kariuomenė, kunigaikščiui Aleksandrui, kuris nekantravo dėl deldimo, įsakius, pirmoji puolė. Jau Mikalojus, Lenkijos karalystės pakancleris, apleidęs karalių, kartu su kunigais ir raštininkais buvo beeinąs į karaliaus stovyklą. (Jogaila jiems liepė pasišalinti toliau nuo mūšio lauko, vert. pastaba), kai vienas iš raštininkų jį sustabdė, kalbindamas, kad lūkertų ir stebėtų taip galingų kariuomenių susidūrimą, nes esą tai retas reginys, kurio gal daugiau niekad akys negaus pamatyti. Pakancleris, tų žodžių paveiktas, susidomėjęs nukreipė akis į prasidedantį mūšį. Tuo pat laiku abi kariuomenės, kaip paprastai prieš mūšį, garsiai šaukdamos, susirėmė slėny, kuris jas skyrė. Kryžiuočiai du kartu iššovė iš patrankų, stipriu puolimu veltui bandė sustabdyti ir sumaišyti lenkų eiles, nesgi prūsų kariuomenė garsiau šaukdama ir iš augštesnės kalvos nusileidusi puolė į kovą. Susitikimo vietoje buvo šeši augšti ažuolai, į kuriuos įsilpo daug žmonių (nežinia, ar iš karaliaus, ar kryžiuočių kariuomenės), kurie norėjo iš augščiau stebėti pirmąjį kariuomenių susidūrimą ir jų pasisėkimą. Pakilo toks didelis triukšmas ir bildesys iš abiejų pusių kertant jietimis ir kardams, traškant susiduriančiųjų šarvams, kad jį galima buvo girdėti už keletos mylių. Priešams viens kitą spaudžiant, dužo braškėdami ginklai, smūgiai taikė tiesiai į veidus; kovos sumišime ir triukšme sunku buvo atskirti narsiuosius nuo bailiųjų, stipriuosius nuo silpnųjų, visi virto viena minia. Ir iš vietos niekas nesitraukė, nė venas kitam vietos neužleido, kol priešas, nurverstas nuo žirgo ar nukautas, praleido nugalėtoją. Kai jau jietys buvo sulaužytos, abiejų pusių eilės ir ginklai taip vieni į kitus įsirėžė, kad jau tik durklais kovėsi, triukšmas buvo sukeltas toks, lyg tai būtų kalvėje kūjais daužoma; raiteliai, besikaujančių minios suspausti, vien kardais kajo ir čia jau tik jėga, tik asmens narsumas svėrė.

LIETUVIAI APSISUKĘ BĖGA IKI PAT LIETUVOS

"Mūšiu prasidėjus abi kariuomenės kovėsi beveik ištiesą valandą lygiu pasisėkimu, o kai nė viena nenusileido kitai narsiai siekdamos laimėjimo, sunku buvo numatyti į kurią pusę nusvirs svarstyklės ir kas galop paims viršų. Kryžiuočiai, pastebėję, kad kairiajame sparne, kur buvo lenkų kariuomenė, jiems ėjosi sunkiai ir kova darėsi pavojinga, nes jau pirmosios eilės krito, nukreipė ginklą į dešinįjį sparną, susidedantį iš lietuvių, kurie, turėdami ne taip tankias eiles ir silpnesnius arklius bei šarvuotę, atrodė lengviau įveikiami; jie tikėjosi, kad šiuos atrėmę, lengviau lenkus apgalės. Betgi jų ketinimai nevisai pasisėkė. Kovai su lietuviais, rusais ir totoriais užvirus, lietuvių pulkai, negalėdami atlaikyti priešų spaudimo ėmė svyruoti ir kiek užleido priešui lauko; tad kryžiuočiai juos dar drąsiau smogė, o spausdami vis stipriau, privertė juos bėgti nepaisant Aleksandro, Didžiojo Lietuvos kunigaikščio, pastangų bėgančiuosius sulaukyti kai jis didžiu balsu šaukė ir negailėjo jiems smūgių; tasai sumišimas patraukė paskui save ir daugybę

lenkų, kurie ten pat kovėsi. Besivydamas bėgančiuosius priešas pasileido per daugelį mylių, kapojo juos ir ėmė į nelaisvę manydamas jau galutinai esąs laimėjęs. Bėglius gi toks siaubas buvo pagavęs, kad kai kurie atsidūrė net Lietuvoje ir paleido gandą esą karalius Vladislovas ir Aleksandras, Didysis Lietuvos kunigaikštis žuvę, o jų kariuomenės visai sunaikintos. Šiame mūšyje vieni tik Smolensko kariai, tvirtai laikydami prie savo trijų vėliavų, atkakliai kovėsi ir vieni nepabėgo, užtai nusipelnė garbės, o nors po vienu ženklų didesnė karių dalis krito, o viena vėliava buvo net žemėn numesta, dvi likusios, narsiai, kaip dera riteriams, kovodamos, iš mūšio išėjo laimėtojomis ir paskui susijungė su lenkų kariuomene. Tiktai tie trys Aleksandro Vytauto daliniai pasiekė garbės ir jų kariai žuvo herojų mirtimi;⁷ likusieji gi lietuviai, apleidę kovoje lenkus, priešė sekami, pabėgo. Aleksandras Vytautas, Didysis Lietuvos kunigaikštis, susirūpinęs tuo savųjų pabėgimu, bijodamas, kad jų neskėmė neatimtų lenkams drąsos, siuntinėjo pas karalių vieną pasiuntinį paskui kitą, kad nedelstų; pagaliau patsai, nepaisydamas daugelio atkalbinėjimų, atskubėjo pas jį ir maldavo karalių, kad jis išeitų į mūšį ir savo dalyvavimu suteiktų drąsos ir ryžtingumo kariams."

Tuo pat laiku iš kovos lauko pasitraukė ir viena karališkoji šv. Jurgio vėliava, kurioje kovojo vien čekai ir moravai samdiniai. Tik pakanclerio perkalbėti jie grįžo į mūšį, o jų vadas Jonas Sarnovskis, netekęs garbės, liko pasmerktas.

"VELIAVA, KRITUSIĄ ŽEMEN STAIGA PRIEŠUI PUOLUS, LENKAI PAKELIA, PRŪSAI, GRĮŽĘ IŠ VIJIMOSI PASKUI LIETUVIUS IŠ NAUJO PRADEDA MŪŠĮ, VIENĄ IŠ JŲ, KURIS VISA JĖGA BUVO PUOLĖS KARALIŲ, BEGINKLIS ZBIGNIEVAS OLESNICKIS, KARALIAUS RAŠTININKAS, NUDOBIA.

"Lietuviams pabėgus, kai dulkes, kuriose besikaujantį vienas kito atpažinti negalėjo ir kurias kaip tik lengvas lietus palijęs priplakė, tarp lenkų ir prūsų kariuomenių įvairiose vietose prasidėjo karštas ir atkaklus mūšis. Kryžiuočiai, siekdami laimėjimo, taip smarkiai puolė, kad įvykusiame šamyšy krito žemėn didžioji lenkų karaliaus Vladislovo vėliava su balto erelio ženklų, kurią nešė Krokuvos vėliavininkas herbo Polkoza, bajoras Martynas iš Vrocimavičių, betgi stipresnieji ir kovose patyrę riteriai, kurie prie to ženklų priklausė, tatau pastebėję, tučiuojau jį pakėlė ir nunešė kur reikėjo. Jeigu ne drąsa tų narsiųjų vyrų, kurie ją savo kūnais ir ginklų apgynė, tikriausiai ji būtų žuvusi. Lenkų kariai, norėdami nuplauti nuo savęs tą įžeidimą, visu smarkumu puolė priešą ir visus tuos dalinius, su kuriais kovojo, sumušė, išblaškė ir nugalėjo. Tuo tarpu grįžo kryžiuočiai, kurie vijosi lietuvius ir rusinus, ir kurie dideliu linksnumu ir triumfu vedėsi belaisvių būrius.⁸ Betgi pastebėję, kad čia jiems nesiseka, pametė belaisvius ir gurguoles ir skubiai šoko į mūšį paremti savuosius, kurie jau tik silpnai priešinosi. Naujai paspirčiai atvykus, užvirė dar atkaklesnės kautynės, krito lavonai. Kryžiuočiai, susimaišę ir pametę tvarką, bei vadus, patyrė didelių nuostolių, jau atrodė linkę bėgti, tik čekų⁹ ir vokiečių riteriai daugely vietų silpnėjančius kryžiuočius parėmė ir palaikė kovą. Kietoms kautynėms tarp abiejų kariuo-

menų tebevykstant, Vladislovas, lenkų karalius, stovėjo ir stebėjo narsius savųjų žygius, pasitikėdamas Dievo Apvaizda tyliai laukė galutinio priešo sutriuškimo, matydamas jį jau daugelyje vietų palūžusį ir bėgantį. Tuo tarpu išėjo į kovą šešiolika priešė kohortų su tiek pat ženklų, naujų ir nepaliesių, kurios dar nebuvo kautis bandė, dalis jų, pakrypusios į tą pusę, kur stovėjo Lenkijos karalius tik su savo asmens sargyba, leidosi su atstatytomis jietimis tiesiai ant jo. Karalius, manydamas, kad priešas pastebėjęs prie jo tik mažą riterių būrelį, tiesiai jį puola, pasijuto esąs dideliame pavojuje ir pasiuntė Zbignievą Olesnickį, savo sekretorių, pas savo gimines, (originale — gentes, tas gali reikšti savųjų kariuomenę), kurie po jo kiemo vėliava netoliese stovėjo, su įsakymu kuo skubiausiai atvykti ir apsaugoti karaliaus galvą nuo grėsiančio pavojaus, nes jeigu jie kuoskubiausiai neatbėgtų, jis gali žūtį. Toji vėliava jį jau buvo pasiruošus susiremti su priešu. Karališkasis riteris Miklaojus Kielbasa, herbo Nalenč, vienas iš priešvėliavininkų¹⁰ (unus ex antesignanis), pakėlęs kardą prieš karaliaus pasiuntinį Zbignievą, raštininką, ėmė jį koneveikdamas šaukti, kad pasitrauktų: argi nematai, beproti, tarė, kad priešas mus puola, argi tu norėtum, kad apleidę kovą, skubėtume karaliaus ginti? Tai būtų tas pats, kas pabėgti iš kovos linijos ir atsigręžus nuo priešė duoti save sumušti, pačius save ir karalių įkišti į tikrą pavojų. Tu įtikinėjimų paveiktas Zbignievas Olesnickis, išstumtas iš karaliaus kiemo vėliavos į kurios vidurį jisai buvo patekęs, pagrįžo, o tuo tarpu karaliaus giminės (gentes) su priešū susirėmė ir parvertė net jų stipriausias eiles. Zbignievas iš Olesnicos, sugrįžęs pas karalių, pranešė: visi kariai užimti mūšiu su priešū ir kovodami ar besiruošdami kautis jokio patarimo ar įsakymo priimti negali. Pas kitas gi vėliavas, kurios kaip tik šiuo laiku su priešū kaujasi, jis ir nebandęs eiti, sakė Zbignievas, nes tokioje maišaty ir tokiaame triukšme nei kalbinimo nei įsakymo niekas nepaklausytų. Tad mažąją karaliaus vėliavėlę su baltu ereliu raudoname dugne, kuri buvo nešiojama prieš karalių, atsargumo dėliai, kad neišdavus, kur karalius yra, asmens sargyba įsakė nuleisti, riteriai gi apsupo karalių arkliais ir savo kūnais, idant jisai liktų priešė nepastebėtas. Karalius Vladislovas karštai norėjo pats pulti į kovą, ir, įspaudęs žirgū į šonus pentinus, ketino mestis į tankiausias priešė eiles, ir vos jo sargyba sugebėjo jį sulaukyti. Čekas šolava, vienas iš asmens sargybinių, stipriai stvėrė į ranką karaliaus žirgo žąslus, kad jis negalėtų žengti, bet karalius nekantraudamas jam lengvai sudavė savo ragotinės galu ir prašėsi leidžiamas į mūšį; ir tiktai kai visi sargybiniai vieningai pareiškė, kad verčiau jie patys viskam bus pasiryžę, bet to neleis, davėsi perkalbamas. Tuo tarpu atbėgo riteris iš prūsų kariuomenės, vokietis, vardu Dipoldas Kikericas iš Dieber, lužičėnas, aukso diržu, baltu vokišku švarku, kuris lenkiškai vadinamas jakka,¹¹ visas šarvuotas, didesnės Prūsų vėliavos karys, prie minėtųjų šešiolikos priklausiusios, paleidęs savo bėrą žirgą, pasiekė vietą, kur karalius stovėjo ir mojuodamas jietimi, akivaizdoje visos priešė kariuomenės, kuri sudaryta iš šešiolikos minėtų vėliavų ir kurios visos akys buvo į tą reginį nukreiptos, taikė tiesiai į karalių.

(Bus daugiau)

RAMOVĖNŲ PAREIGA KARIUI

Dvasinių gėrybių taip maža teturime, kad kartais pasijuntame tikrai svetimoje aplinkumoje. Svetimo krašto papročiai, ištaigingas gyvenimas. visus mus nusuka kita kryptimi ir daugelis pradedame dvejoti apie savo tikrąjį kelią. Dvasinio peno teigalime semtis iš savosios spaudos. Spauda gerokai surūšiuta ir rašo įvairiais klausimais. Apstu spaudos kuri užsiima destruktyviu darbu, viską kas lietuviška peikia, pajuokia, kritikuoja. Iškreiptai aprašomi mūsų buvę valdininkai, viršininkai, uniformuoti ar be uniformos pareigūnai, dideli ar maži darbininkai. Bet labai didelė dalis spaudos yra patriotinė, miela širdžiai ir jausmams, daug ką pamoko ir tikrai tiesia ateičiai gaires. Paėmus tas abi priešingas spaudos kryptis mes turime pasirinkti sau tinkamiausią ir ją puoselėti.

Mano uždavinys, šio trumpo straipsnelio skiltyje, pažvelgti į ramovėnų turimą spaudą ir jos palaikymą. Mes skaitome visą lietuvišką spaudą ir pasiimame tai kas mums geriausia ir naudingiausia. Tačiau artimiausias ir tinkamiausias žurnalas mums yra mūsų KARYS. KARYS, pastaruoju laiku paėmęs tinkamą kryptį, duoda daug naudingų žinių, yra patrauklus ir įdomus. Tasai mūsų karių ir šaulių organas turėtų visus be išimties ir lankyti. Žvilgtelėkime į 2 svarbius momentus:

1. Ar visi KARIJ skaitome (prenumeruojame)?

2. Ar tinkamai jį paremiame?

1. Apie KARIO skaitymą tikrų duomenų neturiu, tik žinau iš savo skyriaus narių, kad nevisi jį skaito, netik kad neskaito, bet ir neprenumeruoja. Gal būt mažos išimties taisyklės ir nesudaro, bet leidėjams sudaro didelę sprangą ir todėl dažnai randame nusiskundimų ar kreipimųsų į ramovėnus; — rinkite prenumeratas, visi prenumeruokitės KARIJ, sudarykite gausingesnę žurnalo šeimą ir mes jus geriau patenkinsime, KARYS išeis įdomesnis ir patieks daugiau žinių. Skyriuose tur būt visur yra KARIO atstovas. Jis turėtų apklausinėti visus narius kas užsisakęs KARIJ ir kas ne? Manau, kad šis reikalas šlubuoja ir vistik yra ketinama ką nors daryti, padidinti prenumeratorių skaičių. Manųčiau, kad ir šiuo atveju atstovus nereikėtų kaltinti — jei narys norės ir turės geros valios užsisakyti žurnalą tai jam nereikės nei atstovo jieškoti. KARIO užsisakymas ir jo skaitymas, sakyčiau, lyg tai būtų ramovėno garbės reikalas. Koks gi aš ramovėnas

jei neturiu KARIO ir jo neskaitau, lygiai taip pat, kad nemokėčiau nario mokesčio.

Norėdami savosios spaudos, tokios spaudos kuri būtų įdomi ir naudinga rašykime Redakcijai savo pageidavimus. Ji ducs viską, išpildys mūsų reikalavimus, bet kartu ir užsi-prenumeruokime, skaitykime, diskutuokime ir taip, bendromis jėgomis, bei sumanymais, laikraštį pakelsime į dar augštesnį lygį.

Negalime žiūrėti, abejingai į savo organą. Nesakyčiau, kad dabartinio meto naujakurys neišgalėtų tų pareigų atlikti. Reikia tik gerai pagalvoti, persvarstyti gaunamą spaudą ir radus trūkumą, tuč tuojaus užsisakyti KARIJ. Padidinkime KARIO prenumeratorių skaičių bent 1000, tuojaus pajusime jo pagerėjusį pulsą, Redakcijos džiaugsmą, o mūsų pačių atliktą pareigą ir pasitenkinimą.

2. Antras klausimas, ar tinkamai paremiame KARIJ? KARIO prenumeratos pakėlimas jau žymiai žurnalą paremtų ir finansiniai sustiprintų. Tačiau šiandieninė būklė rodo, kad vis dar trūkumų būtų. Jei tik KARYS nori ką nors daugiau atspausdinti ar padidintą numerį išleisti tuojaus atsiranda trūkumas—stoka lėšų. Pvz., šiais metais, sąryšyje su žalgirio mūsų sukaktimi, KARYS labai nusiskundė, kad trūksta lėšų. Tuo reikalu C. Valdyba net aplinkkraščiu ragino visus ramovėnus paremti.

Man kaip Clevelandiečiui norėtusi siūlyti visiems skyriams pasekti mūsų pavyzdžiu. Clevelando skyrius įsivedė tradiciją kas met KARIJ gausėse auka paremti. Kas met, tam reikalui, skyrius rengia tradicinę KARIO gegužinę ir pelną skiria žurnalui. Jau eilė metų, skyrius siunčia ne mažiau po 200 dolerių kas met. Šiais metais ši auka bus dar didesnė, nes pasitaikė gegužinės diena labai graži ir susilaukta gražios, mylinčios

KARIJ publikos. Todėl drįstu savo skyriaus receptą siūlyti ir kitiems skyriams. Nesunku vieną kartą per metus surasti vieną dieną ir ją pašvęsti savo spaudos parėmimui. Man esant nuošaliau, ir stebint Clevelando skyriaus veiklą, tenka pasakyti kad tokia tradicija, surengti KARIO gegužinę yra labai maloni ir nesunkiai įvykdoma. Kas metai, skyriaus valdybos būna labiausiai susirūpinusios — kokia bus diena, kiek bus publikos ir kiek gausime pelno? Valdybos pareigūnai tiesiog išgyvena tą pasiruošimo savaitę ir, jei pasiseka gerai, džiaugiasi laimėjimu. Skaitau gražus pavyzdys ir tikrai maloni pareiga.

Jei tai būtų daroma visų skyrių, Redakcija gautų žymią paramą ir žurnalas jokių trūkumų neturėtų. Dabar Redakcija gyvena nedateklyje, negali pilnai savo veiklos išvystyti, pareigūnai menkai atlyginami, dirba daugiau iš pamėgimo ir pasišventimo. Daug netenka aiškinti, daug nereikia įrodymų, visi gerai žina, nome savosios spaudos trūkumų ir turime juos pašalinti. Sekant KARIO puspilnais pastebiu aukas: 10 dol. 5 dol., 2 dol., 1 dol. Viskas tas gerai ir naudinga, už tai manau Redakcija yra dėkinga, bet tas klausimo neišsprendžia ir trūkimas vis dar palieka.

Skyrių valdybos rimtai pagalvokite ir atkreipkite dėmesį bent į šiuos 2 pagrindinius dalykus, kaip paremti KARIJ.

Visomis išgalėmis raginkime savo narius užsiprenumeruoti KARIJ ir stambesne viso skyriaus auka paremkime savo žurnalą, surengiant gegužinę ar tinkamo lygio pobūvį. Mes ramovėnai tai daug nepajusime, bet mūsų mylimas KARYS labai smarkiai paaugs, Redakcija apsidžiaugs ir visi būsime širdyje ramūs, padarę didelį, gerą ir naudingą darbą, o svarbiausia, atlikę savo pareigą.

Ramovėnas.

P A D Ė K A

KARYS gavo stiprią paramą iš L. V. S. RAMOVĖS Clevelando skyriaus, kuris gegužinės pelną — 300 dol., paskyrė žurnalui.

KARYS nuoširdžiai dėkoja ir tikisi, jog turėdamas tokius rėmėjus kaip Clevelandiečius, galės dar ilgai žygiuoti.

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja
V. A. Mantautas,
38 Sawtell Ave.,
Brockton 39,
Mass.

PENKI METAI CHICAGOS ŠAULIŲ KUOPELEI

Chicagos DLK Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopos Meno Kuopelei šių metų gegužės mėn. sueina penkeri metai. Kuopelė pradėjo organizuotis 1955 m. gegužės mėn. Jos pirmasis ir ketvirtasis vadovas buvo š. Vl. Išganaitis, antrasis — aktorius St. Pilka, trečiasis — š. kpt. V. Abramikas, ir dabartinis — š. J. Petrauskas, su pavaduotoju V. Lazausku. Pirmąja režisore buvo E. Olšauskienė; dabartinis režisorius yra aktorius A. Brinka. Pirmuoju Kuopelės administratorium buvo J. Pakalka, antruoju yra Z. Urbonas su padėjėju P. Tomkevičium. Tautinių šokių vadovais — mokytojais buvo: keturis kartus, su pertraukomis, K. Ulevičius, po vieną kartą Lazauskaitė, N. Šapalaitė-Motijūnienė, J. Perkūnas ir P. Zapolis; šiuo metu tautinių šokių vadovas yra J. Ulevičius. Kuopelės kasininkai: pirmoji kasininkė O. Brinaitė-Dunaitienė, ir dabartinė — L. Zabukaitė. Pirmuoju seniūnu buvo Z. Urbonas: dabartinis seniūnas — G. Atkočaitytė.

Kuopelė turėjo 15 parengimų su vaidinimais Chicagoje ir 8 už Chicagos ribų; iš viso turėjo 23 spektaklius. Tautinių šokių grupė turėjo 15 pasirodymų Chicagoje ir 7 už Chicagos ribų — viso 22 pasirodymus. Tuo būdu, bendras spektaklių ir pasirodymų skaičius per penkeris metus siekia 45 — atseit, nebedaug betruksta iki penkiasdešimt. Šie skaičiai patys kalba apie Kuopelės veiklą.

Meno Kuopelės nariai, kaip ir visi kiti, turi savo tiesiogines pareigas ir iš darbo grįžta pavargę. Jiems dažnai dėl tautinių, kultūrinių reikalų tenka atsisakyti malonaus poilsio bei užmiršti asmeniškų reikalus. Tiems nariams, kurie dalyvauja ir vaidintojų, ir šokėjų grupėse beveik visi savaitės vakarai užimti repeticijomis.

Kuopelės režisorius aktorius A. Brinka su dideliu idealizmu ir pasišventimu, neimdamas jokio atlyginimo, dirba su šauliškuoju jaunu. Jo darbo vaisiai, kaip matosi iš mūsų spau-

dos, pastebimi ir įvertinami ne tik šaulių, bet ir plačios visuomenės tarpe, kur tik vaidintojų grupė turėjo progos pasirodyti.

Šio gražaus šauliškojo jaunimo pastangos buvo įvertintos ir Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje vadovybės, nemažą skaičių Kuopelės narių apdovanojant šaulių garbės ženklais.

Praėjusių penkerių metų bėgyje Kuopelėje įvyko daug pasikeitimų. Keitėsi Kuopelės vadovybė, keitėsi ir Kuopelės sudėtis. Dalis narių iš Kuopelės išėjo, ir jų vieton atėjo dirbti nauji. Tačiau pats Kuopelės branduolys nesikeitė nuo pat Kuopelės įsikūrimo; kaip kokia nepalaužiama jauna ir entuziastiška lietuviška gvardija jis visą laiką stovi Kuopelės pirmose gretose.

Geriausios sėkmės, Mielas Jaunime, atei nančiuose kūrybos ir darbo metuose!

VL. I.

RED. PASTABA: Prie šio straipsnio TREMTIES TRIMITAS jungia savo nuoširdžiausius linkėjimus Meno Kuopelei, jos vadovybei ir visiems nariams ir narėms bei rėmėjams. Tokia pati graži šauliška kūrybos ir darbo nuotaika telydi Kuopelę visuomet. Ilgiausių metų!

P A D Ė K A

Chicagos DLK Vytauto Didžiojo Šaulių Kuopai už \$55.00 auką nuoširdžiai dėkoja.

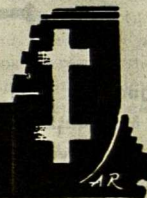
TREMTIES TRIMITAS

Scena iš Chicagos šaulių suvaidinto "Jaunystės Eleksyro": K. Rožėnienė ir N. Micius. Nuotr. š. A. Rožėno

Saulė Tremtyje

Redaguoja K. Kodatienė, 16228 Haviland Beach Linden, Mich.

LIETUVIŲ LIAUDIES DAINOS

Vai tu sakal, sakalėli,
Tu augštai lakioji.
Vai tu sakal, paukštužėli
Naujienas nešioji.
Tu nulėk už jurių marių,
Už augštų kalnelių,
Tu ten rasi linksmą šalį
Lietuvos žemele.

Lietuva yra vadinama dainų šalis. Tur būt nėra kitos tokios tautos pasaulyje, kuri taip mylėtų dainą ir tiek daug būtų jų sukūrusi, kaip lietuviu tauta. Lietuvio siela neatskiriamai suaugusi su daina. Dainuodamas jis guldavo, dainuodamas keldavo. Su daina pradėdavo darbą, su daina jį baigdavo. Ir anais laimingais laisvos Lietuvos laikais tiek kaimuose, tiek ir miesteliuose visur skambėjo gražios, melodingos lietuviškos dainos. O kokios jos mielos ir artimos lietuviui sielai! Gal dėl to, kad jas sukūrė ne poetai ir ne dainiai, o pati liaudis, savo širdį ir jausmus į jas įliedama. Ir taip jos iš lūpų į lūpas iš kartos į kartą pereidamos užsiliko iki mūsų laikų.

Šiose dainose tartum veidrodyje atsispindi gyva visada jauna, nesenstanti lietuvių tautos dvasia. Iš dainų mes matome, kaip senovėje lietuvių mylėjo savo tėvynę, kaip gynė jos garbę ir kaip sielėjosi jos reikalais. Tėvynės reikalus jie statė augščiau visų kitų. Iš dainų taip pat matome, kaip skaudžiai lietuvis išgyveno caro priespaudos laikus, o taip pat kaip augštai seniau lietuvių tautoje stovėjo dorovinis jausmas. Panagrinėkime, kad ir šios paprastos dainelės žodžius:

Laikas sese, tau
Į darželį jau.
Jau pavasaris atvyko
Žemėj pašalo neliko
Tik greičiau, greičiau!
Lyseles daryk,
Rūteles sodyk,
Kad išaugty, išbujoty

Žiemą vasarą žaliuoty,
Viešaties prašyk!

O kai ims žaliuot,
Lapai garbanuot —
Vasarėlė, o ne kartą
Širdį liudną ar nubartų
Rūtelė ramins.

O kai pražydės,
Lapai geltonės
Ateis mielas rudenėlis
Jaunas, doras bernužėlis
Pas tave atjos.

Įsigilinę į šios dainelės žodžius matome, kad artėjant pavasariui, kuris Lietuvoje nepaprastai gražus, prasidėdavo ir lietuvių rūpesčiai. Palangėje esamojo darželio gražus sutvarkymas lietuvaitei buvo labai svarbus, čia ji savo visą jautrią sielą sudėdavo. Darželiu ji didžiudavosi, jį mylėjo. Kiekvienoje gėlėlėje, kiekviename žiedelyje ji išvelgdavo Augščiausiojo Tvėrėjo galią, jį pamaldžiai garbino, jam dėkojo, maldavo jo pagalbos savo reikaluose.

Didžiam sielvartui užėjus, kada lietuvaite ko ilgėjosi, ar kentėjo ji bėgdavo ne kitur, bet į savo numylėtą, savo rankomis išravėtą gražiai sutvarkytą darželį. Čia ji kalbėdavosi su gėlėmis ir joms išpasakodavo savo rūpestį, išliedavo savo sielos skausmą. Čia ji rasdavo ir savo širdžiai paguodą. Rudeniui atėjus ji laukdavo to išsvajoto sapnuose išsapnuoto jauno bernelio artojiolio ant bėro žirgelio pas ją atjojant. Ne turtuolio ji ilgėjosi, laukė, ne kokio herojaus, bet jauno, doro, nes tik tokį savo svajonėse matė, tokio ilgėjosi ir už tokio ištekėti norėjo.

Šaulė

(bus daugiau)

Toronto Putvio šaulių Kuopos nariai įsipareigojo rinkti lietuvių liaudies dainas, kad jos kartu su mirštančiais senesnės kartos atstovais nenueitų į kapus, bet ilgai išliktų mūsų tarpe.

Visos Toronto Putvio šaulių Kuopos šaulės moterys, kaip visai neuždirbančios arba žymiai mažiau už vyrus, o aktyviai prie kuopos darbo prisidedančios, brolių šaulių nutarimu atleistos nuo nario mokesčio mokėjimo.

Red. Sektini pavyzdžiai.

PASLAPTINGAS KALNAS

Vasario mėn. pabaigoje amerikiečių žurnale Time buvo rašoma apie tai kaip pereitų metų vieną lapkričio mėn. naktį į North Bay, Ont. dienraščio Nugget duris pasibeldė du gerai apsirengę vyrai. Laikraščio platinimo vedėjas, dirbęs tą naktį redakcijoje, įsileido tuos du vyrus, kurie labai mandagiai, tačiau šlubuojančia anglų kalba paaiškino, jog dar peržiūrėti paskutinių 6 mėnesių egzempliorius.

Vedėjas priėmė čia pat išrašytą čekį už prenumeratą. Čekyje buvo naujo prenumeratoriaus pavardė, V. Duchek 171 Clemow Ave. Ottawa. Tai buvo Čekoslovakijos pasiuntinybės adresas, o prenumeratorių buvo plk. Vojtech Duchek, Čekoslovakijos karinis atašė Kanadoje.

Be abejo pulkininkas negalėjo domėtis mažu North Bay miesteliu, jo gyventojais, jų sportu ar žuvavimu. Tačiau šis dienraštis nuolatos rašinėjo apie vairuojamų raketų Bomarc bazės statybą, vos 7 mylios nuo miestelio. O šitos žinios, be abejo, galėjo pulkininką dominti. Ten buvo rašoma, apie statomas platformas 56 Bomarc-B raketom, galinčiom kliudyti priešo lėktuvus 400 mylių atstume, apie tai, kad bazės statybos darbai bus baigti 1961 m.

Pastabus skaitytojas galėjo susidaryti visai gerą vaizdą, kaip Trout ežero pakrantėje esančiame kalne, arti prie RCAF naikintuvų bazės, pradėtas dar ir kitas karinis projektas. Aprašoma apie nuolatinis ir stiprius sprogdimus, drebinančius visą apylinkę dienomis ir naktimis, prasidėjusius praėjusios vasaros pradžioje. Mat civiliniai rangovai iš abiejų pusių pradėję gręžti ir sprogdinti kalną; buvo vykdomi dideli tunelio darbai. Tunelyje numatoma buvę įrengti svarbus ryšių ir vadovybės centras SAGE (Semiautomatic Ground Environment). Jo tikslas — vadovauti abiem Bomarc-B bazėms, kurių antroji būsimi įrengta Quebeco provincijoje, apie 170 mylių į šiaurės rytus nuo North Bay. Spėliojama, kad tame pačiame tunelyje bus sandėliuojami ir atominiai raketų degtuvai.

Tos informacijos rodė, kad ta vieta gali būti vienas iš svarbiausių taikinių Kanadoje būsimu branduoliniu karo atveju.

Plk. Duchek rado Nugget tokį įdomų esant, kad jis net rekomendavo jį išsirašyti ir savo kolegoms. Netrukus į dienraščio redakciją atėjo čekis su plk. Nikolaj V. Evsikov, sovietų karinio pasiuntinio Kanadoje, parašu.

Paiškėjus kuo tie gerai apsirengę ponai domisi, Nugget redaktorius turėjo kaikiurių sunkumų sulaikydamas savo bendradarbius nuo ruošiamų "naujienu" išgalvotų istorijų apie baigiamą statyti bazę raketoms į mėnulį, būk tai rengiamą Nipissing ežero krantuose ir apie "mirties" spindulių stotį pačiame miestelyje, užmaskuotą paprasta dešrelių parduvinėjimo būdele . . .

Juokai lieka juokais, tačiau šis įvykis rodo, kad raudonųjų žvalgyba nepavargdama ir nesustodama, renka kiekviena proga pasitaikančias karines žinias reikalingas komunizmo tikslui — pasaulio užkariavimui — įgyvendinti.

J. Skardis

LIŪDNOS SUEZO AFEROS
PASEKMĖS

P. Anthony Edeno atsiminimų knyga, pavadinta "Full Circle susilaukė daug aštrios kritikos. Lordų rūmuose irgi manoma, kad jo grubūs žodžiai prez. Eisenhowerio ir jau mirusio sekretoriaus J.F. Dulles adresu, gali tik pabloginti šių dviejų valstybių santykius.

Dėl tų atsiminimų pastaruoju metu rašė sir William Hayter, Edeno kolega iš ministeriavimo laikų. Hayteris tada buvo didelis asmuo užsienių reikalų ministerijoje ir ambasadorius Sovietų Sąjungai. Jis tvirtina, kad Edeno "atsiminimų visa bazė buvo klaidinga ir nenaudinga". Svarbiausia tai "Edeno prisipažinimas" — pasisakymas apie jo lankymasi Pariziuje dvi savaitės prieš invaziją į Suez kanalo sritį. Ten buvo nutarta, jog reikia perspėti Izraelį, kad toliau laikytūsi nuo Jordano, o, "iš mūsų taško žiūrint, kad Izraelis būtų priešiška nusistatęs prieš Egiptą". Kai planai anglų-prancūzų štabuose buvo sudaryti, Edeno vyriausybė nusprendė Suez kanalą okupuoti.

Sir William įsitikinimu ginkluotų jėgų pavartojimas buvo nepateisina-

mas, nes Suezą nacionalizavus, Nasseris britų ekonominiams interesams negrėsė.

Kai 1956 m. spalį 16 d. Edenas su savo kolegomis prancūzais Pariziuje "sudarė operacinį planą", jie buvo taip užhipnotizuoti "paskutiniu kolonializmo pasispardymu", jog nepagalvojo pasiteirauti, kas tuo metu dėjosi Europos periferijose. Pagarsėjusi vakariečių žvalgyba, atrodo, miegojo nepažadnamu miegu, nė nepažvelgdama kas dėjosi už Geležinės uždangos, o "valstybės vyrai" buvo užgulę "operacinį planą", ir nesiteiravo iš savo žvalgybos šefo kas dedasi komunistų okupuotuose kraštuose. Jei jie būtų pasiteiravę, būtų sužinoję, kad savo operacinius planus turi dėti į šalį, nes bręsta daug "didesni įvykiai".

Ir tikrai, už Geležinės uždangos vyko jau nuo seniau pasiruošimai "didesniems įvykiams" negu Suezio afera. Jų pasėkoje šiandien ir Lietuva būtų galėjusi būti laisva ir nepriklausoma.

Spalį 20 d. "nauji vėjai" papūtė Lenkijoje. Nežiūrint Chruščiovo su Bulganinu netikėto nusileidimo Varšuvos aerodrome ir jų dramatinio pasikalbėjimo su Gomulka, Lenkijoje įvyko šioks toks pasikeitimas. Kruvinos revoliucijos Lenkijoje išvengta, tačiau Vengrijoje sukilo didvyriškieji vengrai. O tuo tarpu Europos vakarai . . smogė Egiptui.

Taip Suezio afera tapo nauja europietiška tragedija. Lenkija ir Vengrija jau buvo pakeliui į visišką nepriklausomybę, visišką išsilaisvinimą iš Sovietų vergijos.

Nepaslapstis, kad tomis dienomis Kremliaus politbiure buvo kilusi panika. Sovietinė kariuomenė skubiai traukėsi iš Vengrijos ir buvęs premjeras Nagy buvo tik žingsnis nuo laimėjimo. Tada už laisvę kovojo seni ir jauni, ant bolševikų tankų didvyriškai šoko nepilnametės mergaitės juos naikinti.

NEW YORKE RUNGTYNIAVO LIETUVIAI SPORTININKAI

Edv. Šulaitis

Apie 300 lietuvių sportininkų iš JAV ir Kanados buvo susirinkę balandžio mėn. 30 ir gegužės mėn. 1 d.d. į New Yorką, kur įvyko X šiaurės Amerikos liet. sporto žaidynės. Kartu čia buvo atžymėtas organizuoto lietuvių sporto veikimo Amerikoje dešimtmetis.

Lietuvių Sporto Sąjungos vadovybės — FASK' to pirm. A. Vakselis dešimtmečio minėjimo akademijos metu pasakytame žodyje teisingai pažymėjo, kad žengiant į antrąjį veiklos dešimtmetį lietuvių visuomenė turėtų sutelkti visas dvasines ir materialines jėgas bei pastangas pagrindiniam tikslui — lietuviškam jaunimui, kurio taip gausu yra sportininkų gretose. Jis taip pat pabrėžė, kad žaidynės yra mūsų sportinės veiklos, turimų sugebėjimų demonstracija, kuri šalia kitų teigiamų reiškinų turi ir lietuvių išlaikymo tradicijų tęsimo privalumus.

Dviejų dienų žaidynėse buvo varžomasi krepšinyje, tinklinyje, stalo tenise ir šachmatuose. Antrojoje šių žaidynių dalyje, kuri įvyks šį rudenį Chicagoje, bus rungtyniaujama lengv. atletikoje, lauko tenise, plaukyme ir futbole.

Pradedant žymėtį žaidynių laimėtojus, pirmoje vietoje supažindinsime su vyrų krepšinio pasekmėmis. Čia I vietą iškovojo Waterburio Gintaras, kuris baigmėje įveikė Brooklyn Lietuvių Atletų Klubą 103-96. Rungtynėse dėl III vietos, Chicagos ASK Lituanica, nugalėjo nepilnoje su detyje žaidusią Chicagos Nerį 84-79. Toliausios vietos užėmė Toronto Aušra ir Clevelando Žaibas, nelaimėję nė vienu rungtynių. Detroito Kovas, 1959 m. meisteris, šiose žaidynėse visai nepasirodė.

Jaunų krepšinyje, nedalyvaujant praėjusių metų meisteriui Chicagos Neriui, be didesnio vargo laimėjimą pasiekė Worcesterio Vytis komanda, baigmėje supliekusi Toronto Aušrą 61-52. Jaunučių grupėje pergalę pelnė Clevelando Žaibas (čia dalyvavo tik 2 komandos).

Vakariečių nosių įbedimas į Suez kanalą davė Kremliams budeliams progą atsipeikėti ir susiorientuoti. Buvo aišku, kad dviem NATO nariams sukišus nosis į Suezą, o trečiam, galingiausia — Amerikai, nelaiminant to žygio, vakarai ir negalvos apie intervenciją Vengrijos reikale.

Tada Chruščiovas sustabdė sovie-

X-jų š. Amerikos liet. žaidynių New Yorke moterų krepšinio varžybų nugalėtojas — Toronto Vyties krepšininkės su jų vadovu. Nuotr. E. Šulaičio

Moterų krepšinio varžybose I vieta atiteko Toronto Vyties penketukui, kuri sunkiai 31-28 nugalėjo Aušros atstoves. Pas mergaites Aušra sudorėjo Žaibą 22-15.

Tinklinio varžybose visus tris titulus nusinešė Clevelando Žaibas. Jis vyrų grupės baigmėje įveikė Hartfordo Grandį 2:0. Moterų grupėje, kur žaidė tik trys komandos, Žaibas I ir II užėmė pirmąsias dvi vietas. Mergaičių grupėje II vietą iškovojo Chicagos Neries atstovės.

Stalo tenise žaidimai vyko komandiniai ir pavieniai. Komandinėse vyrų varžybose komandos išsirikiavo tokia tvarka: Toronto Vytis, Hamiltono Kovas, Rochesterio Sakalas, Clevelando Žaibas. Moterų varžybose Vytis įveikė Aušrą 3:0.

Vyrų vietoje I vietą nusinešė Vyties atstovas P. Gvildys, kuris baigmėje nugalėjo Meilų 3:0. Jis kartu su Vaičekausku laimėjo ir vyrų dvejetą. Mišriame dvejete laimėjimą pasiekė Nešukaitis-Kasperavičiūtė moterų vietoje — Kasperavičiūtė, moterų dvejete — Kasperavičiūtė-Sabalaiuskaitė, mergaičių vietoje — Sa-

baliauskaitė, jaunių vietoje — A. Vainius. Pažymėtina, kad visas pergalės, išskyrus tik jaunių vietoje, laimėjo Toronto Vyties atstovai ir atstovės.

Šachmatų varžybose susitiko tik dvi komandos ir čia pergalė atiteko Bostono šachmatininkams, kurie nugalėjo Brooklyn LAK žaidėjus 3.5:1.5.

Pirmąją žaidynių dieną įvyko gražus sportininkų paradas ir oficialus atidarymas. Čia programą pravedė žaidynių varžybinio komiteto pirm. A. Bagdžiūnas. Invokaciją paskaitė prel. J. Balkūnas, o sportininkus sveikino Lietuvos konsulas Vyt. Stašinskas, FASK'o pirm. A. Vakselis, ir Lietuvių Atletų Klubo pirm. Art. Andrusis.

Šių žaidynių nugalėtojai buvo gausiai apdovanoti. Vienkartines dovanas gavo 21 komanda ar sportininkas, o pereinamomis dovanomis buvo atžymėti 6 vienetai. Gražias dovanas paskyrė Neries bendrovė, Lietuvos Nepriklausomybės Fondas, Ateitininkų Federacija, Lietuvių Korporacija Fratnitas Lituanica, VLIK as ir kt.

tų kariuomenės atsitraukimą ir įsakė pulti sukilusius vengrus. Taip sovietiniai tankai kraujuose paskandino didvyrišką vengrų sukilimą.

Dėja, sekretoriaus J.F.Dulles pranašystė neišsipildė. Kai Maskvos budeliai įsakė trauktis iš Austrijos, jis pasakė: "Traukiasi ir dar trauksis" (iš okupuotų kraštų). Dulles tada rėmėsi vakariečių vieningumu. O tik

tokia jėga ir gali okupuotiems kraštams grąžinti laisvę.

Komunistų vergiją nešantiems ir mums, laisvuose kraštuose prisiglaudusiems, Suez'o afera palaidojo tokios laisvės atgavimo viltį, gal ir ilgam... Nes išsilaisvinimo "didieji įvykiai" nesikartoja kasdien, jų kartais reikia laukti šimtmečiais.

K.M. Juozas Šarūnas

BRONIUI TVARKŪNUI 60 METŲ

Jau 41 metai, kai pirmieji savanoriai būriais žygiavo iš įvairių Lietuvos vietovių į besikuriančios savosios kariuomenės dalinius. Stoję į ją visi, kuriems tik rūpėjo Lietuvos laisvė ir šviesesnė krašto ateitis. Daugumas savanorių buvo jauni, bet drąsos ir ryžto vyrai. Rodos, visos tos laisvės kovos yra buvusios neseniai, bet jų dalyviai jau švenčia 60, 65 metų amžiaus sukaktis, kiti yra dar vyresni. Vienas iš tokių savanorių, kuriam š.m. gegužės 3 d. sukako 60 metų, yra Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos pirmininkas Bronius Tvarkūnas. Tai vienas jau iš nedaugelio gyvųjų Lietuvos laisvės kovų invalidų: dabartiniu metu sovietų okupuotoje Lietuvoje ir Sibiro tremtyje belikę 9 invalidai o laisvajame pasaulyje atsidūrusių tėra 19 invalidų.

Yra žmonių, kurie garsinasi savo nuveiktais darbais, kartais net jais pasididžiudami, — tų vardai dažnai iškyla spaudoje ir visuomenėje. Tačiau nemaža yra tokių, kurie vienišius ar kitokius nuopelnus savo kraštui telaiko atlikta pareiga, — tokie žmonės dažnai būna ir pamirštami. Prie tokių kukliųjų priklauso ir Lietuvos laisvės kovų invalidas, Vyčio Kryžiaus kavaliereus, Bronius Tvarkūnas. Štai kai kas iš jo gyvenimo ir darbų.

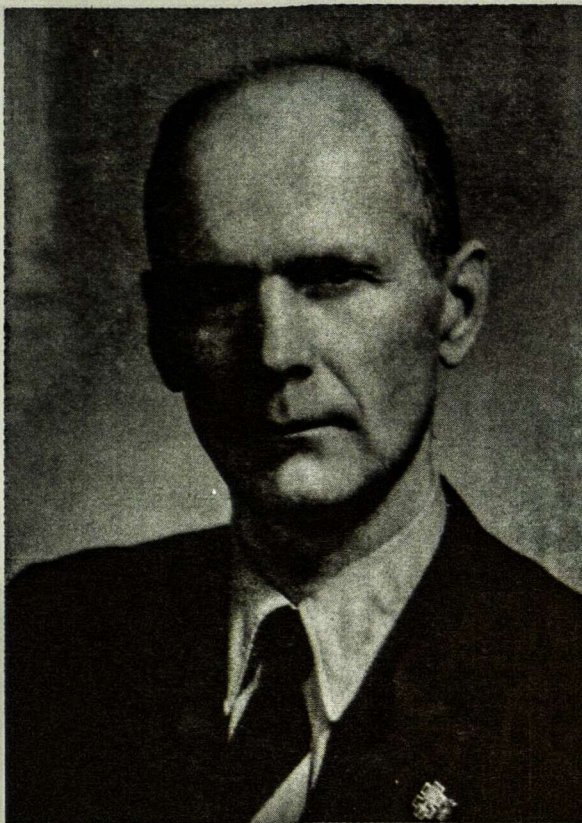
Bronius Tvarkūnas yra gimęs 1900 metais gegužės 3 d. Vaišvilčių kaime, Naujamiesčio vls., Panevėžio aps. smulkių ūkininkų šeimoje. Mokėsi Upytės pradžios mokykloje, bet mirus tėvui turėjo mesti mokslą ir dirb-

žaidynių proga buvo surengti du vakarai sportininkams ir visuomenei. Į pirmąjį iš jų buvo susirinkę nemaža žmonių, tačiau antrasis — sportinė akademija su dovanų įteikimu ir šokiais, sutraukė jau žymiau mažiau dalyvių.

Žaidynėms atžymėti buvo išleista graži programos knygelė, kurią sudarė Jonas Rūtenis, o jos viršelį nupiešė — Albinas Elskus. Čia įdėtame sveikinime žaidynių dalyviams, jų organizacinis komitetas sportininkus taip pasitiko:

“Džiaugiamės Jūsų jaunatvišku judrumu ir noru tobulėti. Teuždega Jus visus lietuviškoji sportinė ugnis ryžtis siekti tikrojo sportiškumo, drausmingumo ir sporto parnaso viršūnių ...

Telydi Jus kiekviename žingsnyje palaima ir pelnytą garbę sau ir pavergtai Lietuvai, už kurios laisvąjį pavasarį prisiekė kovoti iki pergalės.”

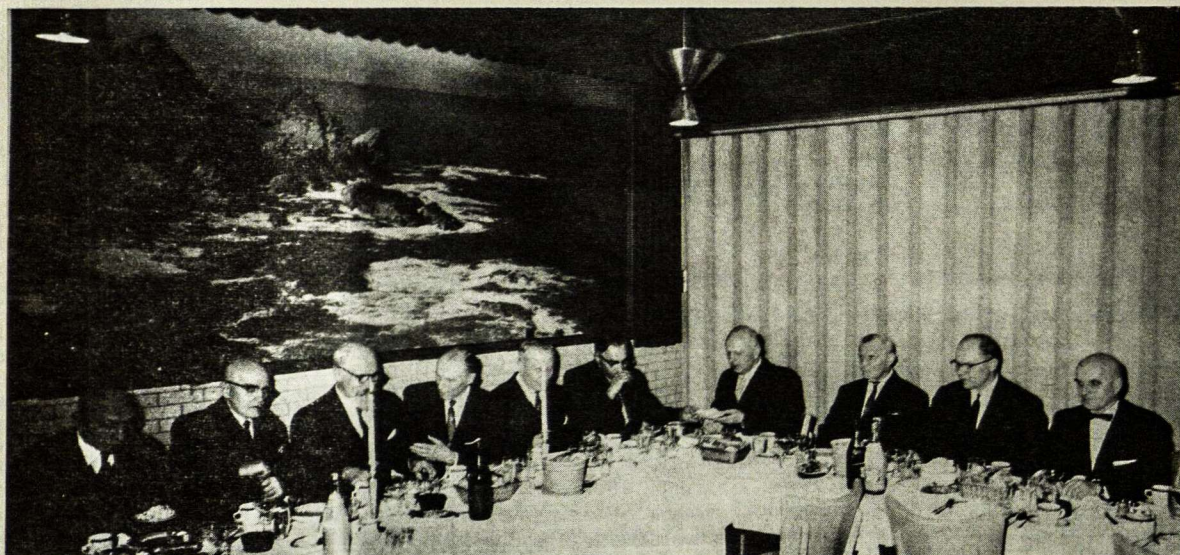

Bronius Tvarkūnas

ti ūkyje. Aštuoniolikametis ūkininkaitis, užgirdęs apie besiorganizuojančią Lietuvos kariuomenę, meta ūkio darbus ir kartu su savo broliu Juozu 1919 m. sausio 6 d. stoji savanoriu į besiformuojantį dalinį Kėdainiuose. Kovo 6 d. priskirtas į Panevėžio bataliono I kuopą kareiviu. Netrukus su batalionu išsiunčiamas į frontą kovoti su Lietuvon besiveržiančiais bolševikais. 1919 m. gegužės 19 d. atkakloje kovoje prie Venslaviškių k. (netoli Panevėžio) sunkiai sužeidžiamas ir išguli Pirmojoje Lietuvos Raudonojo Kryžiaus ligoninėje iki 1920 m. vasario 20 d. Čia be savo skausmo, jam tenka išgyventi ir skaudų likimą savo brolio Juozo, kuris 1919 m. lapkričio 22 d. kovose su bermontininkais ties Meškuičiais sužeidžiamas, kartu gydomas toje pačioje ligoninėje, bet 1920 m. kovo 20 d. miršta. Iš ligoninės išėina Bronius Tvarkūnas invalidu, netekusiu 50% sveikatos. Už narsumą kovose apdovanojamas Vyčio Kryžium su kardais. 1925 m. balandžio 6 d. priimamas tarnauti į Karo muziejų, 1930 m. balandžio 18 d. pakeliamas jaun. puskarininkiu, 1931

metais kovo 6 d. vyr. puskarininkiu ir 1932 m. vasario 15 d. viršila. Muziejuje buvo ūkvedžiu bei turto saugotoju, vadovavo įspūdingoms iškilimėms prie Nežinomojo kareivio kapo ir žuvusiųjų paminklo. Karo muziejuje išdirbo 18 metų, tik vokiečiams uždarius muziejų, Tvarkūnas jo paties prašymu atleistas iš pareigų. Po to perėjo dirbti į Karo Invalidams Šelpti Komitetą. Nuo 1941 m. gruodžio mėn. aktyviai dalyvavo Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos pagrindinėje veikloje, būdamas organizacijos išdininku. 1944 m. su skaudama širdimi turėjo trauktis iš gimtojo krašto, dėl kurio laisvės kovodamas tapo invalidu. Jis niekad nepamiršo savo ginklo ir nelaimės draugų. Iš pat pradžių dalyvavo Vyčių Brolijos, vėliau Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos veikloje, Karo Invalidų Sąjungoje ilgą laiką ėjo išdininko pareigas, nuo 1933 m. spalio 23 d. buvo Karo Invalidams Šelpti Komiteto reikalų vedėjo padėjėju.

Matydamas sunkią iš Lietuvos pasitraukusių invalidų padėtį, 1946 m. liepos 6 d. suorganizavo Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugiją trem-

Gen. P. Plechavičiaus pagerbimas 70 metų amžiaus sukakties proga, įvykęs Čikagoje vasario 6 d.

GENEROLUI POVILUI PLECHAVIČIUI 70 METŲ

Š. m. vasario 1 d. gen. P. Plechavičiui sukako 70 metų amžiaus. Šia proga plunksnos žmonės turėtų daug ką parašyti apie gerbiama jubiliatą, ypač jo sėkmingas kovas žemaitijoje 1918-19 m. su Lietuvos priešais bolševikais.

Čia išskeliama keletas minčių bei faktų iš jo gyvenimo išeičioje. Pirmomis išeičio dienomis gen. P. Plechavičius pirmas pradėjo organizuoti lietuvius karius. Nuo 1950 m. pradžios jis yra Lietuvių Karių — Veteranų Sąjungos "Ramovė" Centro Valdybos pirmininkas. Tik šiuo metu laikinai yra pasitraukęs iš pirmininko pareigų. Jis yra Neo-Lituanų korporacijos Garbės Narys.

Išeičio gyvenimo kelias, kaip kiekvienam iš mūsų, taip ir gen. P. Plechavičiui, nebuvo rožėmis klotas. Jis šiame krašte pradžioj dirbo paprasto darbininko sunkų darbą plieno fabrike. Kaip tikras karys ir savo gyvenime daug vargo matęs, jis ir sunkiausio darbo nepabūgo. Jo supratimu ir paprasto darbininko sunkus — juodas darbas žmogaus nežemina, bet jį iškelia, kaip pavyzdį kitiems.

Gen. P. Plechavičius yra žemaitijos žemės vaikas. Prie ūkio ir ūkiš-

kų sunkių darbų iš mažens įpratęs. Jo paveldėtos tradicijos iš savo pirmųjų auklėtojų — motinos ir tėvo lydi visą jo gyvenimą. Jos yra: kietas darbas, pagarba žmogui, dėzelnelniškumas, drausmė, garbės pajutimas ir jos gynimas tiek paskiro asmens, tiek tautos reikaluose.

Ryžto, geros nuotaikos, energijos ir gilaus tikėjimo į Lietuvos prisikėlimą naujam nepriklausomam gyvenimui, gen. P. Plechavičiui niekad os netrūksta. Tai pasigerėtina žmogaus sąvybė. Jis visada buvo ir visuomet pasilikęs drąsaus, ryžtingo kario pavyzdžiu.

Š. m. vasario 6 d. Chicagoje Šakros puikiam restorane jubilato artimieji — bendro likimo draugai — ramovėnai suruošė jam kuklų pagerbimą, jo 70 metų sukakties proga. Buvo perskaitytas ir įteiktas sveikinimo adresas, pasirašytas visų dalyvių. Adresą taip pat pasirašė Dr. Petras Daužvardis, Lietuvos Konsulas Chicagoje ir Prof. St. Dirmantas, kurie pagerbime dalyvauti negalėjo. Jubiliatui palinkėta stiprios sveikatos, ilgų ir laimingų metų.

A. Rėklaitis

SUSIRINKIMAS IR IŠLEISTUVIŲ POBŪVIS.

Birželio 25 d., vakare, Jaunimo namuose, įvyko L.V. S. Ramovė Čikagos skyriaus ir Birutiečių d-jos narių bendras ir gausus dalyviais susirinkimas. Susirinkimą atidarė skyriaus p-kas K. Dabulevičius, susirinkimui pirmininkauti pakvietė kol. Balčiūnų — švaistą, pagerbdamas jį, nes išvyksta ir apleidžia Čikagą ir Ramovės skyrių. Brutietę Tumiene pakvietė vadovauti antrajai susi-

rinkimo daliai, p.p.. Balčiūnų — švaistų išleistuvėms, ir sekretoriauti kol. Linkū.

Pirmoje dalyje gen. št. plk. P. Žilys skaitė labai įdomią paskaitą "Suomijos — Sovietų karas 1939—1940 m". Prelegentas paskaitą suvedė į 4 pagrindinius punktus: 1. Kodėl Suomija kariavo, 2. Kaip buvo kariaujama. 3. Kokią pagalbą Suomija gavo iš užsienių ir 4. Kodėl Suomija pralaimėjusi karą buvo tik apkarpyta ir išliko nepriklausoma. Išvadoje prelegentas pabrėžė, kad Suomijos geografinę padėtį, jos gamtą ir išorę iš viso negalima lyginti su Lietuvos padėtimi. Suomija turėjo ilgas sienas, bet kare su sovietais ginti tereikėjo vos 100 km. sieną, bet Suomija gavo iš užsienių labai efektingą ir didelę pagalbą karo medžiagomis ir ginklais. Suomija turėjo laisvą užnugarį ir eventualiai galėjo trauktis į savo kaimynų teritoriją. Lietuva gi su 1200 km. gintinų sienų, kare su sovietais, pagalbos iš niekur nesitikėjo ir trauktis nebuvo kur. Todėl ar buvo tikslu priešintis, ginklu okupuojant sovietams Lietuvą, tresprenžia pats skaitytojas.

Dėl labai tvankaus ir karšto oro patalpcje, pageidaujant daliai klau-

sytojų, prelegentas visko neišryškina paskaitą sutrumpino ir baigė.

Po to, trumpą pranešimą padarė vadovas kultūros reikalams, pranešdamas apie dvigubą ir svarbią lietuviams šventę t.y. liepos 17 d., "Dariaus ir Girėno ir Žalgirio mūšio minėjimą.

Antrajai daliai, Balčiūnų — švaistų išleistuvėms, buvo persikelta į kitą salę prie puikiai ir skoningai papuoštų ir skaniais užkandžiais ir kvapią kavute paruoštų stalų.

Išvykstančius atsisveikino: prof. gen. St. Dirmantas, L.V.S.C. v-bos vardu, B. Eriedienė išleistuvininkams gražiai dikcija padeklamavo "Per pasaulį keliauja žmogus," Birutės d-jos p-kė Musteikienė, d-jos vardu, Dabulevičius Čikagos skyr. ramovėnų vardu, Ališauskas. Tumas ir gen. M. Reklaitis asmeniškai, Virpša šachmatininkų vardu. Abu Balčiūnai buvo papuosti gėlėmis ir apdovanoti vertingomis dovanomis kurias įteikė Tumiene ir Musteikienė. Visiems kalbėtojams kol. J. Balčiūnas — švaistas padėkojo už nuširdžius linkėjimus. Savo kalbą pajavirino linksmais praeities prisiminimais ir sesėmis birutietėms nepagalėto humoristinių aforizmų apie moteris. Balčiūnai — švaistai šiomis dienomis išvyksta iš Čikagos gyventi į Californiją. Su Balčiūnų išvykimu birutietės ir ramovėnai netenka veiklių narių.

Tad sėkmingos kelionės ir geriausios kloties įsikurti saulėtos Californijos padangėje.

J.V.

GEGUŽINĖ CLEVELANDE

Clevelando ramovėnai, norėdami paremti KARĮ, surengė ir šiais metais savo tradicinę gegužinę, įvyksią birželio 19d. Vietą gegužinei, rekomamai, davė p.p. Apaniai.

Diena pasitaikė retai graži. Į gegužinę apsilankė daugiau kaip 200 žmonių, neskaitant mažųjų. Gražios gamtos prieglobstyje visi maloniai praleido laiką, o KARIUI davė gerų pajamų.

Tenka pažymėti, jog šita gegužinė lyg ir skyrėsi nuo buvusių. Valdybos rūpesčiu buvo parūpinta pakankamai kėdžių ir staliukų, ir kai visi grupėmis susėdo, tai atrodė lyg kokia didelė užkandinė, ar lauko restoranas. Augštų šakotų gluosnių nulinkusios šakos siekė besivaizinančius ir dengė juos nuo karštų saulės spindulių.

Gegužinė buvo patenkinti visi, ir jos rengėjai ir taip pat dalyviai, džiaugsis ir tie kurių naudai ji buvo

tyje ir Wiesbadeno suvažiavime išrinktas draugijos pirmininku. Atvykęs į Philadelphia, 1950 m. spalio 22 d. atgaivino draugijos veiklą Amerikoje, tai draugijai pirmininkavo iki 1954 m. gegužės 15 d., po to nuo 1958 m. spalio 8 d. vėl vadovauja tai organizacijai. Kiek tik leidžia draugijos lėšos gaunamos iš geraširdžių tautiečių, šelpiami laisvės kovų invalidai ne tiktai čia tremtyje, bet ir likusieji Lietuvoje bei iš-tremti į Sibirą.

B. Tvarškūnui linkime dar ilgų, sveikų ir šviesesnių metų!

J.P.

Chicagos ramovėnai ir birutietės lankosi International Friendship Gardens Parke, Michigan City, Ind. šiame reto gražumo parke žaliuoje ir Lietuvos eglėle. B. Beržinio nuotr.

rengta. Tenka pastebėti, jog visai yra nesunku padaryti gerą darbą ir suteikti paramą kam ji būtina reikalinga, reikia tik noro ir darbo. Taip ir norėjusi pasiūlyti, kad clevelandiečius pasektų ir kiti skyriai, tada mūsų KARYS stotų ant daug stipresnių kojų.

Dalyvavęs gegužinėje.

KULTŪRINGA IŠVYKA Į GAMTĄ

L.V.S-gos "Ramovė" Čikagos skyrius drauge su birutiečių s-jos nariais ir abiejų organizacijų svečiais, gegužės 29 d. turėjo išvyką į International Friendship Gardens, Michigan City, Indiana. Ten buvo aplankytas buv. pirmojo ir ketvirtojo Lietuvos Valst. prez. A. Smetonos pasodintas medis — eglė. Prie medžio ramovėnų skyr. p-kas plk. K. Dabulevičius tarė trumpą žodį. Išvykos dalyviai pasigrožėjo puikia parko augmenija — įvairių tautybių atskirais skyriais, tvarkomai gėlynais ir įvairiaspalviais žiedais pasipuošusiais dekoratyviniais medžiais.

Po to, p. Leonaitienės viloje Be-

verly Shores Ind. medžių pavėsyje bendrai papietauta, prie alučio stiklo pasidalinta draugiškais ir linksmomis įspūdziais, pasilinksmina, pasišokta, padainuota lietuviškų kariškų dainų.

Išvykos dalyviai labai apgailėstavo, kad jų tarpe nebuvo dviejų veiklių ramovėnų kolegų: Br. Ivanauskio ir J. Buliko, kurie sirgo ir buvo ligoninėje.

Atkreiptinas visų lietuvių dėmesys, kad prie aplankyto medžio yra labai menka, ant supuvusio kuoliuko silpnai besilaikanti, iškaba ir dar su stambiomis klaidomis. Tuo reikalu tenka lietuvių visuomenei susirūpinti, nes toji iškaba ir medis reprezentuoja ir garsina lietuvių vardą.

J.V.

PAVASARINIS IŠVAŽIAVIMAS

Detroito šaulių kuopa gegužės 29d. suruošė į Nidos vasarvietę išvažiavimą, kuris labai gražiai praėjo. Kaip aplink plaukiojo debesys ir daug kur lijo, čia visą dieną švietė saulė. Kas plaukiojo laiveliais, kas bandė laimę

šaudyme, vėliau visi susirinko prie baltai dengtų stalų ir sesių šaulių čia pat pagamintų skanių, garuojančių pietų. Miela buvo turėti savo tarpe didelį šaulių bičiulį gen. J. Černių ir šaulių rėmėją F. Motuzą su ponionimis, o taip pat susilaukti svečių ir iš Canados: Windsoro veikėjo P. Januškos su šeima ir kt. Šauliai dėkingi visiems pas juos atvažiuojantiems svečiams, o taip pat Nidos savininkams Keistučiui ir Kunigundai Kodaičiams leidusiems išvažiuoti pasinaudoti jų vasarviete nemokamai.

Valdyba

IS CLEVELANDO RAMOVĖNŲ VEIKLOS.

Clevelando Ramovėnai, metai iš metų, savo veikloje vis stiprėja. Tenka pasidžiaugti, kad į valdybą įeina asmenys, kurie turi pakankamai iniciatyvos ir pasiryžimo netik dirbti bet ir visur kitur skyriaus narius paskatinti į darbą. Pažvelgus į 1960 m. Clevelando ramovėnų veiklą, jau matyti, kad yra kai kas padaryta ir užsimojimai užsibrėžti.

Kas padaryta:

Mirusių ramovėnų kapų lankymas, Tai įsigalėjusi tradicija, kad gegužės 30 d. — mirusių kapų lankymo dieną, užprašomos šv. Mišios už mirusius skyriaus ramovėnus ir tuoj po pamaldų vykstama į kapines. Š.m. gegužės 30 d. šv. Jurgio liet. parapijos bažnyčioje kleb. kun. B. Bartis atnašavo šv. Mišias. Prie paminklinės Lentos Zuvusiems už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę buvo uždegta tiek žvakių kiek yra mirusių Clevelando ramovėnų, ir dalyvaujant mirusiųjų artimiesiems, paminėjus pavardę mirusio ramovėno žvakė buvo užgesinta. Buvo padėtas gyvų gėlių vainikas. Pamaldoms pasibaigus valdyba, didokas skaičius ramovėnų ir mirusiųjų giminių, mašinomis nuvyko į Kalvarijos kapines, kur ant kapų buvo padėtos gyvų gėlių puokštės ir tautinės vėliavėlės. Be to, buvo aplankytas Lietuvos prezidento A. Smetonos mauzolėjus ir padėtas gyvų gėlių vainikas su įrašais tautiniuose kaspinuose.

Birželio mėn. 19d. p. Apanių sodyboje buvo surengta tradicinė KARIO gegužinė. Gausiai atsilankė kaip ramovėnai su šeimomis taip ir Cleve-

lando liet. visuomenė. Valdyba dėkinaga atsilankiusiems, nes iš gauto pelno KARIO žurnalui žada pasiūsti per 300 dolerių.

Dariaus ir Girėno 27 metų tragiško žuvimo sukakčiai paminėti Clevelande liepos mėn. 9 d. buvo surengtos tarp miestinės lengvosios atletikos rungtynės tarp Clevelando ir Toronto lietuvių sportininkų ir š. Amerikos lietuvių komandinės lauko teniso pirmenybės. Tai Clevelando lietuvių sportininkų įvesta graži tradicija atžymėjimui Dariaus ir Girėno žygio per Atlantą. Šiais metais įvykusias varžybas globojo Clevelando I Apylinkės Lietuvių Bendruomenės valdyba, kurios pirmininku yra ramovėnas F. Eidimtas. Clevelando ramovėnų skirtą pereinamą dovaną laimėjusiam įteikė ramovėnų pirm. A. Jonaitis.

Numatyti ateities darbai:

Remti Žalgirio mūšio rengiamą minėjimą, kurį yra pasiėmusios surengti Clevelando Liet. Bendruomenių valdybos. Ramovėnai yra užsimoję surengti paskaitą Žalgirio mūšio karinių operacijų išnagrinėjimui. Surengti ramovėnų tradicinį susiartinimo pobuvį. Surengti išvyką į žymesnes vietas. Lapkričio mėnesyje pravesti rinkliavą Lietuvos karo invalidams paremti. Lapkričio mėn. 23d. surengti Lietuvos Kariuomenės atkūrimo šventės paminėjimą. 1961 m. sausio mėn. surengti Klaipėdos prisijungimo prie Lietuvos paminėjimą. Glaudžiai bendradarbiauti su kitomis lietuvių organizacijomis. Su Birutiniųkėmis bendradarbiauti ir kur galima veikti bendrai.

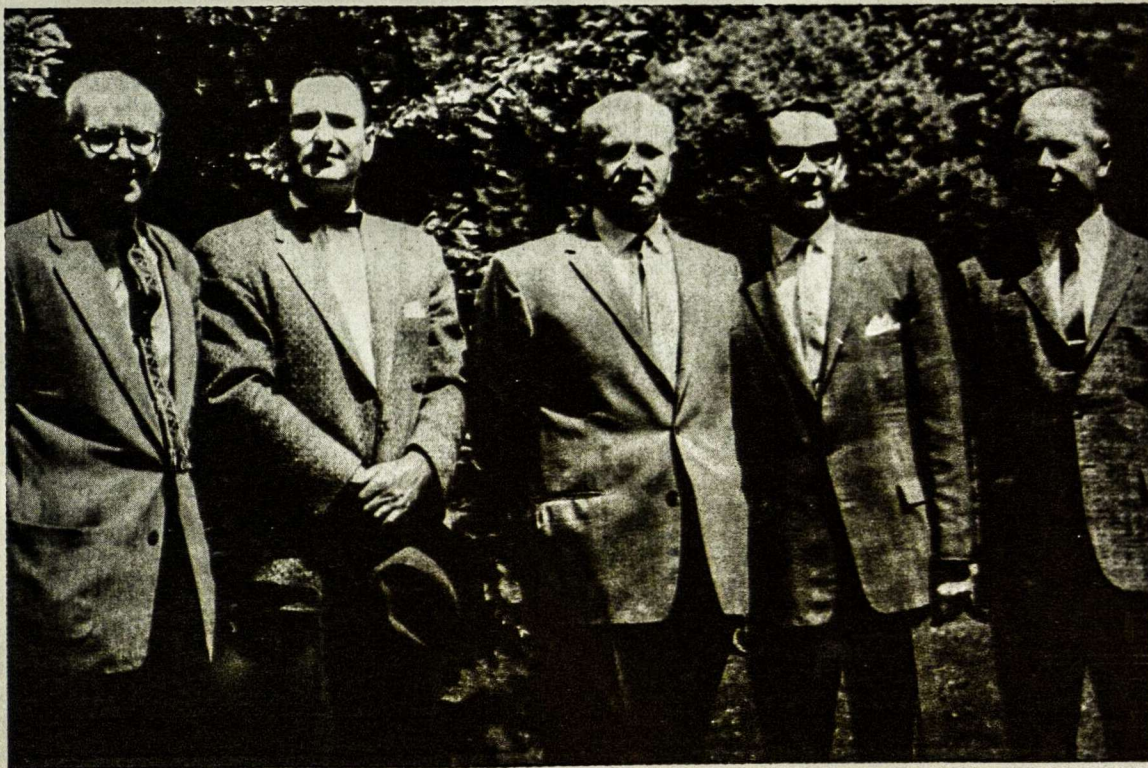
Šiais metais Ramovės sk. valdybą sudaro: pirm. A. Jonaitis, vice-pirm. J. Smetona, sekret. V. Apanius, išd. A. Mikoliūnas ir kult. r. vad. Pr. Mainėlis. Valdyba yra pasirūžusi užsibrėžtą metinį veiklos planą įvykdyti net su kaupu. Linkime jai sėkmės.

L. Žvirkalnis

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Prans Alšėnas, MAŽI ŽODŽIAI APIE DIDELIUS DALYKUS. Straipsnių rinkinys 261 psl. Išleido RŪTA, Hamilton, Ont. Canada. Lengvai skaitoma vertingų minčių knyga. Įžangą parašė dr. A. Ramūnas, nežinia kokiams galams, piršdamas tą komunisto prieštiltį Artimuose Rytuose — Izraėlį.

L.V.S. Ramovės Chicagos skyriaus naujoji valdyba, kuriai pirmininkauja plk. K. Dabulevičius (viduryje). Valdybos nariai: J. Vepštas, M. Maksvytis, St. Virpša ir J. Gaižutis. B. Beržinio nuotr.

Dariaus ir Girėno laidotuvių eiseną Kaune Laisvės Alėjoje, 1934 m. liepos mėn.

Iš P. Bliumo rinkinio

AUKOS LAISVĖS PAMINKLUI

Š.m. KARIO 4 nr. A. Rėklaitis, str. "Lietuvių Veteranų S-gos "Ramovė" Dešimtmečio proga", tarp kito ko rašo, jog ramovėnai deda pastangas dar šiais metais pastatyti Čikagoje, aikštėje prie Jaunimo Centro, žuvusiems dėl Lietuvos laisvės paminklą. Tai labai girtina. Tačiau kažkaip neįtikinamai, kai toliau tą straipsnį beskaitydamas randi . . . " . . . Paminklo statymo mintį iškėlė ir davė paminklui vietą —aikštę lietuvių Tėvai Jėzuitai, Jaunimo Centro Įsteigėjai." Mes visi ypač gerbiame tėvus jėzuitus už tai, kad jie

taip jautriai priėmė tą mintį ir noriai davė Jaunimo Centro aikštėje paminklui vietą. Bet teisybė ir šiuo reikalu yra tik viena, kurią ir ramovėnai turėtų žinoti, nes tuo reikalu ir Karyje ir neperseniausiai Drauge buvo rašyta, būtent: idėją, statyti žuvusiems dėl Lietuvos laisvės paminklą, pirmieji iškėlė savanoriakūrėjai dar tada, kai apie Jaunimo Centro statymą nė kalbos nebuvo. Tebuvo kalbama apie naujos bažnyčios Marquetteparke statymą, t.y. 1953 metais.

Tada a.a. plk. Jurgis Bobelis buvo Lietuvos Kariuomenės Savanorių-Kū-

rėjų S-gos Organizacinio K-to pirminkas. Kartą susirinkime buvo prisiminta naujos bažnyčios statymas ir išreikšta mintis, kad būtų gera pastatyti žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę paminklėlis. Šioji graži idėja vienbalsiai buvo priimta, o a.a. plk. Bobelis ėmėsi darbo pradžios.

Pirmas jo tuo reikalu žingsnis buvo, susižinojus su kitomis organizacijomis, kaip J.A.V.-bių Lietuvių Bendruomenė, Amerikos Lietuvių S-ga Ramovė, Lietuvių Vyčių organizacija, Ateitininkų organizacija, Lietuvių Skautų org., Birutiečių org., -parinkti aukų, kad rimčiau atrody-

Prie Dariaus ir Girėno karstų, tik ką atvežtų į Kauno aerodromą, kalbą sako J. A. Valstybių atstovas Stuffs.

Iš P. Bliumo rinkinio

Šaulės su savo vėliava žengia pro ses. Kazimieriečių tvarkomą mergaičių "Maria High School", Žalgirio mūšio ir Dariaus - Girėno žygio minėjime Čikagoje, š.m. liepos 17 d. B. L. nuotr.

tų reikalas, kreipiantis į kleboną. Aukų surinkta (labai greitomis) tik 75.00 doleriai, toje sumoje buvo ir savanorių auka \$25. Šioji bendra simbolinė auka, prie laiško, kurį be visų augščiau paminėtų organizacijų atstovų, pirmieji pasirašė savanorių-kūrėjų atstovai: Jurgis Bobelis, Adolfas Jodka, Matas Klikna, o iš viso su 22 žymesniųjų organizacijų veikėjų parašais, 1953 m. vasario mėn. 16 d. buvo įteikta, kun. prel. J. Paškui, G.M.S. parapijos klebonui.

O tasai "istorinis" raštas su 22-jų žymiųjų veikėjų (-gen. Plechavičiaus, T. Blinstrubo, P. Gaučio, O. Zailskienės, S. Oželienės, Z. Juškevičienės, A. Juškos, B. Vitkaus, F. Manelienės ir kitų, kurių nebeatsimenu) parašais, skambėjo beveik tikrai taip;

... "Mes jaučiame, kad Jūs suprastami tos idėjos gilumą ir originalumą čia Amerikoje, paliepsite paminklą pastatyti. Tuo paminklu bus atspėta čia esančių visų lietuvių sielvartas. Juo bus pagerbti visi čia gimę lietuviai, kurie kovojo ir žuvo Amerikos fronte abiejuose pasauliniuose karuose, kurių pirmasis atnešė Lietuvai nepriklausomybę. Juo bus pagerbti ir tie, kurie kariavo savo senojoje tėvynėje su tais pačiais priešais ir nepriklausomybės kovose žuvo. Pagaliau, tuo paminklu bus pagerbti ir tie, kurie dabar žūsta kovodami prieš bendrą priešą, nešantį žmoniškai bedievybę, numoralinimą ir žiaurią vergiją. Tuo paminklu džiaugsis Amerikos tauta, kuri vadovauja pasaulio kovoje prieš komunizmą. Čia bus pagerbiami bendros kovos didvyriai, kurių tarpe yra ir lietuvių. Tas paminklas prie kurio bus pa-

gerbiami karžygiai, žuvę už kilnias idėjas, bus didelės auklėjamosios reikšmės akstinas tiek lietuvių, tiek amerikiečių jaunimui, kuriam pasiaukojimo pavyzdžiai visada daro gerą įtaką. Mes tikime, kad visos Čikagos lietuvių tautinės apeigos bus atliekamos prie to paminklo, nes jis taps visų patriotų lietuvių laisvės simboliu su tomis iškilmingiausiomis ir jautriausiomis iškilmėmis.

Tuo būdu Tamstos vadovaujamai parapijai bus teikiama nuolatinė pagalba ir rodomas dėkingumas. Čia, po iškilmingų pamaldų bažnyčioje, prie paminklo, bus padedama vaivai pagerbiant žuvusius. Čia pat salėje galės vykti ir didžiųjų tautinių švenčių minėjimai, kurie stiprins lietuviškumą ir taip pat teigiamai veiks parapijos ekonominį pajėgumą. Baigdami mes dar kartą nuoširdžiai prašome, kad ir naujoje bažnyčios statybos situacijoje, Tamsta surastumėte galimybę kilnią paminklo pastatymo idėją pilnai įvykdyti" ...

Raštas atrodo gana rimtas ir iautrus, tačiau klebono jisai neįtikino. Auka-pinigai buvo primti, o apie paminklo statymą niekada nė nepisiminta, nors bažnyčia jau seniai pastatyta. Nebeto, čia kalti ir savonoriai kurėjai, kurie įteikė auką, atrodė daugiau nieko tuo reikalu ir nedarė. Plk. J. Bobelis pradėjo negaluoti ir mirė, o likusieji Centro Valdybos nariai kaž kaip nuleido rankas.

Tik 1956 m. kai pasklido garsas apie Jaunimo namų (dabar Jaunimo Centro) statybą, savanorių-kūrėjų S-gos Čikagos skyriaus valdyba

kreipėsi laišku į lietuvių Tėvų Jėzuitų viršininką kun. tėvą Br. Krištanavičių, prašydama jį — ar neras jis galimumo prie statysimų Jaunimo Centro rūmų ar pačiuose rūmuose, kur aiškiai matomoje vietoje, pastatyti žuvusiems dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės paminklą ar nors paminklinę lentą įmūryti sienoje. Laiškas buvo trumpas, bet gerasis tėvas Br. Krištanavičius, S.J. jį suprato ir į tai, tą pat 1956 m. lapkričio mėn. 16 d. laišku, Čikagos savanoriams atsakė: "Dėkoju Jums už malonų laišką ir noriu Jums pranešti, kad mūsų norai pastatyti tėvynės gynėjams paminklą prie J.N. (jaunimo namų) labai sutampa. Man labai patinka mintis atstatyti šventagiškų rankų sugriautą Nepriklausomybės paminklą tokį, koks jis buvo Muzėjaus sodelyje, Kaune. Tą projektą reikės nuodugnai pastudijuoti ir su visomis sąjungomis bei draugijomis"...

Tėvas Br. Krištanavičius, S.J., savo žodžių nepamiršo. Paminklo statymo reikalu jis rūpinosi ir tebesirūpina. Ne ilgai trukus paminklą turėsime. Tai tokia yra tiesa apie paminklo statymo idėjos iniciatorius.

Neseniai viename savanorių-kūrėjų posėdyje man teko tuo reikalu kalbėti. O kiek ankstčiau ir raštu esu kreipėsis į LKSKS-gos Centro Valdybą. Deja, abu kartu nesmagiai pasijutau, kai tas pats Centro Valdybos narys pirmu atveju laišku, o antru-žodžiu pareiškė, kad iš klebono, būk tai, nėra galimumo įteiktos 1953 m. vasario mėn. 16 d. proga, paminklo statymui aukos atsiimti. Man tikrai gaila, kad Centro Valdy-

ba taip samprotauja. Atrodo: auka įteikta aiškiam tikslui, kas neabejotinai kartu įteiktame laiške pabrėžta. Klebonas paminklo nestatė ir, aišku, dabar jo jau nebeatatys, nes toksai statomas prie Jaunimo Centro. Dviejų paminklų čia pat viens prie kito negi reikia. O pinigai statomam paminklui dar labai, labai reikalingi. Yra veiklus paminklo statymo komitetas. Tereikia tik jis įgalioti, jei dar nėra įgaliota, kita kokia valdyba — o pinigus iš klebono be jokių sunkumų neabejotinai pasiseks pervesti Paminklo statymo komiteto sąskaiton. Kitos organizacijos, kurios savo aukomis yra prie minimos pirmosios aukos prisidėjusios sa vaine suprantama, neprieštaraus kad tie pinigai būtų perkelti ten, kur jie turi būti, kam jie skirti ir kuriam tikslui aukoti. Taigi žinokime, kas yra būsimąjį paminklo iniciatoriai ir iš kur tik galime telkime lėšas į vieną sąskaitą.

Kalpas Uoginius.

BE MELO NĖ ŽINGSNIO

1959 m. "Tiesos" 217 nr. Jonas Bulota pamini aktinę bolševikų kovotoją liudvinavietį Julijų Zonelį. Jis 1918 m. grįžęs iš Rusijos, pradėjo liudvinavo apylinkėje (Marijampolės aps.) veikti. Jam padeda taip pat grįžęs iš Rusijos buvęs kareivis Juozas Gabrys. Be kitų bolševikinių darbų, liudvinave įsteigia raudonąją miliciją, sudaro raudonuosius partizanus.

Mums įdomiausia kaip J. Bulta aprašinėja 1919 metų vasario 13-14 d. raudonųjų partizanų žygį liudvinavo apylinkėje. Žinome, kad mūsų 1 pėst. pulkui pasitraukus iš Alytaus, pulko gurguolę užpuolė raudonieji partizanai. Tuo metu žuvo ir pulko karo valdininkas Ruzgas. Čia išrašau J. Bulotos aprašymo ištrauką;

... "Vasario 13 dieną Zonelis gavo žinių, kad baltieji sumušti ir bėga iš Alytaus.

Zonelis ir jo padėjėjas Juozas Gabrys, paėmę dar pora vyrų, nuėjo ten, kur Alytaus—Marijampolės plentas į žaliosios mišką. Sugulę už eglaičių, jie laukė.

Plentu, sunkiai bildėdamas, pasirodė gurguolinis vežimas. Staiga, iššokę ant plento, komunistai sukoman-davo:

— Stot! Mest ginklus!

Baltieji nesipriešino, — prietemoje jie nematė, kiek vyrų yra miške ir tuojau pat atidavė ginklus.

Dar vienos rogės pateko Zonelio vyrams į rankas su ginklais ir belaisviais. Net pats pulko kasininkas su 800,000 vokiškų markių nepaspruko. Belaisvių tarpe buvo kapitonas Stukas ir pulkininkas Čaplikas.

Taip be šūvio Zonelis ir Gabrys į nelaisvę paėmė 7 karininkus ir keliolika kareivių. Tačiau ginklą visvien teko pavartoti — iš vieny rogių iššokęs baltųjų karininkas bandė mesti granatą. Vienas iš keturių pakėlė šautuvą, mišku nuspengė šūvis, ir granata nesprogo.

Po šūvio daugiau vežimų plentu nesirodė. Nutaręs, kad jau visi baltieji nuo Alytaus pasitraukė Zonelis paliko vieną vyrą saugoti miško trobelėje suvarytus belaisvius, o su kitais tvarkė paimtus ginklus.

Pakilo vėjas, pūga, gūždiai ošė pušys. Tuo metu plentu traukėsi paskutiniai baltieji. Pastebėję paplentės trobelėse šviesą, jie apsupo namelį ir pamatę jame nepažįstamus vyrus be perspėjimo pradėjo šaudyti. Taip patys baltieji nušovė ir sužeidė keletą saviškių už kuriuos vėliau apkaltino komunistus.

Per pūgą Zonelis su Gabriu buvę toliau miške, negirdėjo šaudymo. O sargybinis pasitraukęs nuo belaisvių draugų miške nesurado.

Praėjo naktis. Brėkstant, nuvargę, besitampydami su ginklais po mišką, Zonelis su Gabriu rogėmis važiavo iš miško į plentą. Rogėse — ginklai.

Plentu lėtai judėjo kažkokie vežimai. "Tikriausia, savi, raudonarmiečiai!" — šmėstelėjo mintis Zonelio galvoje, ir jis suplakė arklį.

Klauda paaiškėjo tada, kai rogės užlėkė ant plento, ir po pavožomis sucypė akmenys. Vežimuose sėdėjo baltieji —sumušti, nuplėšę nuo kepurų ir rankovių ženklus, nemiegoję, bet ginkluoti. Tai buvo tie patys, kurie naktį, išgirdę šūvį, nevažiavo toliau ir surado nuginkluotus saviškius. Buvę belaisviai iš karto pažino Zonelį ir Gabrį."

Primeluota labai daug. Kai kur net per akis. Kas gali patikėti, kad tarp patekusių į nelaisvę keliolikos kareivių buvo net septyni karininkai. Buvę ano meto kariai gerai žinome, kad tuomet labai maža turėjome karininkų. Tiek karininkų tarp gurguolės nesimėtė. Kad tuomet pulkas galėtų turėti 800,000 markių, taip pat neįtikėtina. Buvo trumpa su pinigų.

Kad vienas partizanas galėtų saugoti tiek karių, nors ir beginklių, taip pat neįtikėtina. Ano meto savanoriai nebuvo avelės.

Visai negudrus melas, kur kalba, kad besitraukia paskutiniai "baltieji", pastebėję šviesą, apsupo namelį ir, pamatę jame nepažįstamus vyrus, be perspėjimo pradėjo šaudyti. Juk tik "vienas" buvo paliktas belaisvių saugoti. Taigi iš kur tie nepažįstami veidai. Savųjų, t.y. belaisvių veidai buvo pažįstami. Ties liudvinavu žuvusių buvo tik vienas karo vald. Ruzgys.

Pagal J. Bulotos aprašymą taip drąsiai ir gudriai raudonieji partizanai puolę lietuvių gurguolę, vėliau taip kvailai pateko į lietuvių rankas. Čia reikėjo gudriau numeluoti.

Zonelis ir Gabrys buvo sušaudyti. Vis dėlto tie "baltieji" žmoniškiau pasielgė. Sušaudytus savo priešus leido palaidoti Marijampolės kapinėse. Raudonieji šito neleisti.

Paėmęs šią ištrauką, nenoriu ginčytis su "Tiesa". Nėra tikslo ir be to, greičiausiai ir pats redaktorius negaus perskaityti "Kario". Rašau tik informacijos sumetimais, kaip šiandien bolševikai Lietuvoje stengiasi suniekinti Lietuvos nepriklausomybės kovotojus, o savuosius iškelti iki didvyrių. Tai jems reikalinga kovojant su lietuvišku patriotizmu, kuris dar gyvas ir jaunimo tarpe.

Savanoris

PASMERKTAS BENDRADARBIVIMAS SU PAVERGEJAIMS

Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Centro Valdybos 1960 m. gegužės m. 15 d. posėdžio pasitarimo dalis:

SVARSTYTA:

Bendradarbiavimo su Lietuvos pavergėju pasmerkimas.

NUTARTA

Paskutiniu laiku, lietuvių spaudoje ir per radiją iškilus klausimams dėl keliųjų į okupuotą Lietuvą ir dėl atskirų asmenų bendravimo su Lietuvos okupantu ir vietiniais komunistais, Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Sąjungos Centro Valdyba — visų savanorių vardu reiškia pasipiktinimą ir smerkdama tų asmenų elgesį yra įsitikinusi, kad tai kenkia Lietuvos išvadavimo pastangoms.

CENTRO VALDYBA.

Toronto šaulių "Putvio" kuopos 1960 m. išrinktoji valdyba, šių metų balandžio mėn. 10 d., savo posėdyje pasiskirstė pareigomis:

Pirmininkas — Jurgis Preikšaitis, vicepirmininkai — Vladas Jakubaitis ir Vincas Bačėnas, sekretorius — Marija Valiukienė, kasininkas — Vladas Rušas, šaud. ir parengimų vadovas Juozas Zavys.

*

1960 m. L.V.S. "Ramovė" Čikagos skyriaus valdybą sudaro: Firm. Karolis Dabulevičius, 7217 So. Fairfield, tel. Pr. 8-7115, vicepirm. — Jonas Gaizutis, sekr. — Mykolas Maksvytis, išdininkas — Stasys Virpša ir kult. vadov. — Julius Vepštas.

SKAITYTOJAI RAŠO

KARYS pradeda man vis daugiau patikti. Paskutiniai trys numeriai ypač geri. Pageidaučiau daugiau straipsnių iš paskutinio karo, iš mūsų laisvės kovotojų ir partizanų.

A. Garolis
Portland, Oregon.

*

KARYS įdomus, ypač paskutinis jo numeris (Eal. mėn.). Daugiau straipsnių panašių kaip apie Karaliaučiaus kapituliaciją, vok. generolų atsiminimų, nes mūsų generolų ir pulkininkų atsiminimai yra nemalonūs skaityti.

R.L.
Rochester, N.Y.

*

Teško girdėti iš žmonių, kad "Kariu" labai patenkinti, džiaugiasi, kad gražiai iliustruotas ir randa ko paskaityti; ypač patiko Lietuvos kariuomenės ekipos aprašymas Įsrutyje — 1931 metais, mūsų tautos vėterano p. BUDRIO Jono patiekimas.

VI. Rušas

*

... Matau, kad Tamstos išleidot ir Žalgirinė Urbono knygą — sveikinu. Geras ir KARIO numeris su Jurgėlos straipsniu ...

M. Biržiška

*

... Siunčiu Jums užsakymą Urbono "Žalgirio Mūšiai" ir 5 egz. šių metų KARIO Nr. 6. Gerai, kad pavadinta "mūšis", o ne "kautynės." Perdaug atsiranda vardų tam pačiam dalykui. Žalgiris—Grunvaldas—Griunvaldas—Tannenbergas—Eglėkalanis ir dar vienas naujadaras, "Eglijos" mūšis. Juo daugiau pavadinimų, juo susmulkėja pats įvykis; nedaro žodis tinkamo, reikiamo įspūdžio ir sunkiau tarpusavyje susiprasti. Aš, mano vaikai ir vaikaičiai — taigi trys kartos — esame pripratę prie Žalgirio ir Eglėja mums nieko nesako ir neįprastai skamba. Reikia skaitytis ir su kitataučių literatūroje nuo amžių prigijusiais terminais. Lenkas nuo jaunų dienų girdi tik Grunvaldą ir pamačius rašytą ar išgirdus šį žodį, — atatinamai suvirpa jo širdis ... O Eglėja "nuvorisas"!

... Į šį KARIO n-rį neįdėjote kai kurių iliustracijų. Gaila, kad savų batalistų neturime. Jonynas Matkos, Stykos, ar Kosako neatstos. Viršelyje — perjaunas ir nebūtinai Vytautas ir ne Žalgirio lauke ...

Nes aplinkoje ežeras su salomis ir būriniai laivai! Žirgas neblogas, net geras... Bet paskolintas iš kokio totoriaus kautynių lauke — Vytauto buvo apdengtas šarvais, kaip ir kitų riterių — valdovų. O čia menkas balniūkštis, kamanos sutrauktos ir autorius turbūt nėra matęs pažaboto joties žirgo. Kita vertus Vytautas tą dieną ne vieną tik žirgą prikamavo.

J. Juodžio ir vien tik žaisminga fantazija ... Labai gerai, kad įėjote mūsų laukų žemėlapi. Tas duoda visam sąsiuviniiui realumą. Tik rytuose nėra ežero ir kovos schema turėjo būti įbrėžta žemėlapyje.

St. Dirmantas.

*

Dėkoju už gražų KARIO ŽALGIRO Nr.

Viršelį tikrai didingas. Vistik Jonynas yra didelis estetas...

R. Š.

Brooklynas.

*

... Sveikinu su tokiu gražiu Žalgirio jubilėjiniu KARIO išleidimu.

Straipsnis rimtas, apdirbtas, o kokios puikios, retos iliustracijos, kokios švari spauda.

Labai džiaugiuosi!

V. Sruogienė

*

Patikslinimas. KARYS nr. 5. "Išrinkta nauja Clevelando Ramovėnų Valdyba."

1960 m. vasario 28 d. įvykusiame visuotiniame metiniame sk. narių susirinkime, į naują Valdybą buvo išrinkti sekantys ramovėnai: F. Eidimtas, A. Smetona, A. Jonaitis, A. Mikoliūnas ir Pr. Mainelis (ištrauka iš susirink. protokolo).

F. Eidimtui iš Valdybos pasitraukus, pakviestas pirmutinis kandidatas V. Apanius ir pareigomis pasiskirstyta kaip išvardinta pereiname "Kario" nr.

—●—

ZALGIRO MŪŠIO 500 METŲ SUKAKTIES MINĖJIMAS OMSKE 1917 METŲ LIEPOS 15 d.

1917 m. tarnavau Omske 27-me Sibiro šaulių pulke jaunesniu karininku. Tuo metu kituose Omske stovėjusiuose daliniuose tarnavo praporščikas Kazys Škirpa, poručikas Kairiūštis (vardo nebepamenu) ir praporščikas Vladas Kairiūštis.

Mums kilo mintis paminėti Žalgirio mūšio 500 metų sukaktį. Inicijatyva, berods, buvo Kazio Škirpos. Bu-

vo sudarytas minėjimui ruošti komitetas kurin iš lietuvių pusės įėjo poručikas Kairiūštis ir praporščikas Juozas Namikas. Iš kitų tautybių, dalyvavusių Žalgirio mūšyje, buvo atsiųsta po vieną atstovą iš lenkų, ukrainiečių, ir čekų. Visi buvo kariškiai. Čekas buvo belaisvis. Be to, kiek pamenu, komiteto posėdžiuose dalyvavo Omsko katalikų parapijos vargonininkas ir, rodos, buvo kviečiami ir vietos visuomenės lietuvių, lenkų ir kt. tautybių atstovai.

Visi komiteto posėdžiai vyko sklandžiai kol buvo prieita prie punkto, kuriame buvo aptariamas prakalbos turinys. Prakalbą, Omsko aikštėje turėjo pasakyti lenkų atstovas. Jis buvo įpareigotas paruošti ir pristatyti komitetui prakalbos tekstą. Svarstant paruoštą prakalbos tekstą buvo rasta, kad tekstas parašytas ne objektyviai. Ryškus šališkumas kyšojo ten, kur buvo minimas Jogailos ir Vytauto vaidmuo mūšyje.

Komitetas nutarė prakalbos tekstą perredaguoti ir tam reikalui, balsų daugumos buvo išrinkti: lietuviai ir čekas.

Sekantiame posėdyje perredaguotas prakalbos tekstas su mažomis pataisomis buvo priimtas, ir buvo vykdomas minėjimo organizavimas.

Minėjimo programa susidėjo iš šių punktų:

1. Minėjimas pradedamas pamaldomis lietuvių katalikų bažnyčioje.
2. Po pamaldų organizuotai einama į miesto aikštę.
3. Visi organizuoti dalyviai-ės, turi būti apsirengę tautiniais drabužiais.
4. Kiekviena tautybė eisenoje eina paskui savo vėliavas.
5. Tvarką eisenoje palaiko raiti tvardariai, taip gi apsirengę tautiniais drabužiais.
6. Eisenos tvarka: a) pirmieji eina lietuviai su tautine ir kariška vėliava priešakyje, toliau eina lenkai, čekai ir ukrainiečiai su savo vėlavomis.

Eisenai išėjus iš bažnyčios ir pradėjus žygiuoti, gatvėje ir šaligatviuose buvo prisirinkę minios žmonių, kurie slinko drauge su eisena į aikštę. Aikštėje buvo pastatyta estrada, kuriu suėjo komitetas ir kai kurie svečiai. Buvo pasakytos kalbos.

Žalgirio mūšio minėjimas vietos visuomenėje padarė didelį įspūdį ir ilgai apie tai buvo kalbėta. Ypatingai gerą įspūdį paliko organizuotumas ir tautiniai drabužiai. O lietuviams ne vienam džiaugsmo ašara nuriedėjo per skruostą pamačius savo mieles tautinę ir karišką vėliavas. Taip gi jie didžiavosi savo garbinga ir didinga praeitimi.

J. Ringys.

NEW YORKO RAMOVĖNŲ IŠVYKA

Minėjimo dienos ilgojo savaitgalio proga niujorkiečiai ramovėnai išvyko dviem dienom į savo garbės nario plk. I. Kraunaičio ir ponios vasarvietę Druskonie Hall, Andes miestelyje, Catskill kalnuose. Išvykoje dalyvavo apie 30 ramovėnų, jų šeimų ir draugų. Oras pasitaikė geras ir daug prisidėjo prie išvykos pasisekimo.

šeštadienį, tik atvykus, po skanių pietų buvo užkoptas kalnas iš kurio matosi puikus Andes slėnio vaizdas. Kalne buvo pašnekučiuota, padainuotos lietuviškos dainos ir pažaista žaidimai. Vėliau su daina buvo nusileista pakalnėn prie vilos, kurioje visų laukė vakarienė.

Prieš pat vakarienę visi dalyviai susėdo prie vilos ir iš klausė pakviesto prelegento, p. A. Dimo, trumpos paskaitos apie senuosius prūsus. P. Dimo trumpas, bet turingas pranešimas sudarė gerą foną šiais metais minimai Žalgirio mūšio sukakčiai. Pasikeitus klausimais ir atsakymais, visi sugužėjo vakarienės.

Lietuvišku papročiu, valgant buvo ne tik užgeriama, bet ir dainuojamos lietuviškos dainos. Dalyvių ūpas buvo labai geras. Kai kurie pajėgė tokią gerą nuotaiką išlaikyti net iki paryčių. Tačiau dauguma, pasibaigus programai prie lauko, kurioje kas

tik norėjo galėjo pasireikšti samojumi, nuėjo poilsio.

Sekmadienį daugelis dalyvių iš pat ryto pradėjo sportuoti, žaisti sviediniu, stalo tenisą ir kitokius žaidimus. Čia entuziastiškai pasireiškė tiek jaunimas, tiek ir vyresnieji.

Dangus po pietų pradėjo niauktis ir teko visiems pakilti atgal, kam į New Yorką, kam į New Jersey.

Už sklandžiai suorganizuotą ir tokią smagų išvažiavimą ramovėnai dėgingi skyriaus valdybai ir ypač kult. reikalų vedėjui p. Markevičiui, kuris šiam reikalui įdėjo daug darbo ir rūpesčio.

Dalyvis

Ponų Kraunaičių vasarvietėje; iš k.: Z. Raulinaitis, H. Markevičius, A. Dimas ir K. Jankūnas.

Išvykos dalyvių grupė; iš k.: L. Bileris, plk. Engmanas, plk. E. Kraunaitis, A. Mačionis, M. Raulinaitienė, L. Jankūnienė ir O. Bilerienė.

LAIŠKAS IŠ UŽ GELEŽINĖS UŽDANGOS

Esu buvęs 5 p. D.L.K. Kęstučio p. auklėtinis Kaune, A. Panemunėje, kur tarnavau 1937-1940 m. Užėmus rusams 1940 m. birželio 15 d. Lietuvą, ir sudarius, taip vadinamą, liaudies kariuomenę, per dideles pasitangas pasiliosavau iš kariuomenės, nes tuo laiku tarnauti jau nebebuvu tikslo.

Priartėjus frontui, tam tikromis sąlygomis, patekau Lenkijon, čia mane susirado mano sena motina. Mano tėvas jau ankščiau, 1946 m., mirė ar buvo rusų nužudytas Mariampolės kalėjime.

Lenkijoje, abu su motina bastėmis neapsakytame skurde, kol Dievas davė mums žmogų, kuris kaip galėdamas mus gelbėjo ir priglaudė. Tai buvo Pinsko parapijos klebonas, dabar jau miręs, kun. Žievys.

Bedirbdamas pas minėtą kleboną, susipažinau su vietos lietuvaitė, kurią 1948 m. vedžiau. Tada verčiausi įvairis būdais, dirbdamas visokius darbus, gyvenome kukliai, bet jautėmės laimingi.

Tačiau, vietinių šunelių įskūstas, buvau 1958 m. suimtas. Jums gal jau žinoma, kad šiose mūsų šalyse, jei keli, taip vadinami, liaudies sūnūs, ką apie jus pasako — kalėjimas užtikrintas. Taip ir aš buvau nuteistas dviem su puse metų.

Likusi mano žmona su senute motina ir dviem mažais sūneliais, pateko į neapsakomą skurdą, nes turėjo

viską išsiparduoti, ir net prisiskolinti, kad tik mane išgautų iš kalėjimo.

Ir taip Dievas davė, kad bylą peržiūrint augščiausiame teisme, buvau ištaisintas ir palcistas. Nežinau už ką išsėdėjau 14 mėn. kalėjime.

Grįžęs iš kalėjimo radau džiaugsmo ir skurdo ašaras. Jokio darbo ar paramos iš niekur negalėjau gauti. Tad vargome, bet jau visi kartu. Vieno pažįstamo paragintas, palikau šeimą ir išvykau į pietvakarių Lenkiją įieškodamas darbo. Pagaliau gavau šitą tokį darbą iš kurio ne tik pats tūriu išgyventi, bet dar šelpti ir gelbėti mano šeimą. Vėl skurdas mus užgriuvo, be to esame ir vėl išskirti, ilgesio graužiamai.

Prie skurdo ir vargo jau esame pripratę, bet neįmanom kaip grąžinti tą skolą, kurias prisidarėme žmonėse.

Per KARĮ norėčiau rasti bent vieną tuo laiku tarnavusį 5 p. p. kariškį, ypač iš buvusių karininkų, ar auklėtinių tarpo. Žinau kad keletas jų randasi J.A.V. Esu baisioje materialinėje būklėje, todėl tikiuosi sužadę nors vieną jų prašyti, tiesiog su ašaromis akyse, gelbėti mane ir mano šeimą iš dabartinės nelaimės.

Iš karininkų tarpo dar prisimenu mjr. Tumelį, lt. Valiulį, lt. Kiaulėną, kpt. Draugelį, psk. Rimšą auklėtinius Ranusą ir Riboką ir kitus. Gal iš jų tarpo atsiras kas J.A.V.

Iki mirties prisiminsiu mūsų pulko vėliavoje įrašytą šūkį: "Krauju ir mirtimi Tėvynę nelaimėje vaduosime". Buvau ir palikau kęstutėnu, tad prašau savo brolių ištiesti man kęstutėnišką, karišką pagalbos ranką. Iki šiol neprasiau iš niekur pagalbos, visuomet buvau pajėgus atsispirti iki šiol kietam gyvenimui, bet jau dabar Vargas viršija mano jėgas.

..Red. pastaba: Norinti pagalbėti šiam buvusiam Lietuvos kariui, dabar patekūsiams vargan, prašome rašyti redakcijai, prisiųsime pavardę ir adresą. Kviečiame ypač buvusius kęstutėnus, nepamiršti savo buvusio bičiulio. Aukas galima siųsti ir per Redakciją.

IS 2-RO ARTILERIJOS PULKO LAIKŪ

TIK KETURI TŪKSTANČIAI GYVENTOJŲ!

5-os baterijos grandinis Vulfovičius buvo gavęs vieną sekmadienį leidžiamąjį raštelį į miestą, nes jis buvo vietinis, kėdainiškis.

Sekancią dieną rytinio patikrinimo metų baterijos viršila mato grandinį Vulfovičių su mėlyne paakyje ir klausia:

— Tai kur vakar buvai Vulfovičiaus?

— Požarninkų klube, Tamsta viršila.

— Girdėjau, kad dėl mergičkų ten tave primušė, sako viršila.

— Ką reiškia primušė, Tamsta viršila, vieną kartą sudavė ir viskas.

— Bet apie tai šiandien kalba visi Kėdainiai.

— Niu ką reiškia visi Kėdainiai, tik keturi tūkstančiai gyventojų, Tamsta viršila.

DAVALGOM, TAMSTA GENEROLE

1922 metais II-os Divizijos vadas generolas Velykis inspektuoja Kėdainiuose 2-ą Artillerijos pulką. Po skundų apklausinėjimo, buvo apžiūrėtos kareivinės, arklidės, įvairūs sandėliai ir, ant galo, pulko virtuvė.

Paragavęs pagamintus pietus, Divizijos vadas klausia virėjo:

— Tai kur išmokai taip gerai virti?

— Čia pulke, Tamsta generole, atsako virėjas, eil. Petraitis.

— Labai skaniai išvirei, giria generolas virėją.

— Tėvynės labai! sušuko visa gerkle patenkintas virėjas.

— Na sakyk man, ar visiems užtenka to maisto? — klausia generolas.

— Užtenka ir dar lieka, Tamsta generole!

— O ką darote su likučiais?

— Davalgome, Tamsta generole, išdrožė virėjas!

IR TAIP BUVO ARKLIŲ KŪNAS GERINAMAS!

1921 metais, pasibaigus karo veiksmams su lenkais, mūsų kariuomenės daliniai buvo atitraukti nuo fronto ir laikinai stovėjo užfrontėje, išmėtyti po dvarus ir didesnius kaimus. Dar prieš kariuomenės demobilizaciją, pagal taikos metų mūsų kariuomenės dislokaciją, 2-ra, 5-ta ir 1-ma gaub. baterijos, buvę 2-ro Artillerijos pulko sudėtyje, buvo atkeltos į Kėdainių rajoną ir apsisėjo: 2-ra baterija Syrtiškių dvare, 5-ta — Martiniškių, I-ma gaub. baterija Lancunavos dvare ir pulko štabas Juodkiškių dvare. Senos, rusų laikais statytos kareivinės Kėdainiuose tuo metu dar buvo užimtos kitų mūsų kariuomenės dalinių.

Išmėtytas po Kėdainių apylinkę baterijas, laiks nuo laiko, inspektuodavo pats pulko vadas. Vienos tokios inspekcijos metu 5-oje baterijoje, tarp kitko, pulko vadas atkreipė baterijos vado dėmesį į blogą arklių išvaizdą, blogą arklių kūno stovį, apie ką vėliau paskelbė įsakyme pulkui.

Tais laikais baterijos saviarankiš-

kai tvarkė ūkį ir pinigų atskaitomybę. Kiekvieną mėnesį, įsakymu pulkui, būdavo skiriamos, taip vadinamos, mėnesinės komisijos patikrinti baterijų ūkį ir pinigines atskaitomybes.

Vien tokia mėnesinė komisija, tikrinama 5-tą bateriją, bevartydama toji baterijos įvairias bylas vienoje byloje rado tokį raštą:

5-OS BATERIJOS ŪKIO VEDĖJUI, KARO VALD. E. SKIRGAILAI.

Kadangi laike paskutinės Pulko Vado inspekcijos baterijoje buvo rasta, kad man pavestos baterijos arkliai yra blogame kūne, įsakau Tamstai iš turimo ūkio reikalams avanso nupirkti tris dalgius, tris dalgiukočius ir tris galastuvus. Sudėjęs dalgius į kotus, įsakau nupjauti visas sužėlusias žoles nuo visų dvaro pastatų šiaudinių stogų, ir nupjautą žolę sušerti baterijos arkliams, kad tokiu būdu pagerinus jų kūno stovį.

Pasirašė: Kapitonas Vl. Matulevičius 5-os baterijos vadas!

Pastaba:

Šie kiek lengvesnio turinio dalykėliai iš 2-ro Art. pulko laikų nėra kokie nors anekdotai, bet tikri atsitikimai.

J. APYRUBIS

AUKOJO KARIUI

LVS 'Ramovė' Clevelando Sk.	\$300.00
LVS 'Ramovė' Omahos Skyr.	25.00
LVS 'Ramovė' Detrito Skyr.	24.00
LVS 'Ramovė' Philadelphiajos Sk.	20.00
LVS 'Ramovė' Hartfordo Sk.	18.00
LVS 'Ramovė' Bostono Skyr.	10.00
Karalius Jeron., Detroit, Mich.	5.00
Ginkus Juozas, Brooklyn, N.Y.	4.00
Kaklauskas J., Cleveland, Ohio	4.00
Stankauskas V., Cleveland, Ohio	4.00
Bikulčius A., Richmond, Austral.	2.80
Jaras Petras, Norwood, Mass.	2.00
Kačergius V., Montreal, Canada	2.00
Mieželis Vladas, Chicago, Ill.	2.00
Peseckas Leon., Detroit, Mich.	2.00
Savukynas Vinc., Brooklyn, N.Y.	2.00
Šimkus Morkus, Maltimore, MD	2.00
Ugianskis J., Gr. Rapids, Mich.	2.00
Vilėniškis A., Dorchester, Mass.	2.00
Alksninis Vacl., Maspeth, N.Y.	1.50
Žukas Vaclovas, Chicago, Ill.	1.50
Alksninis A., Pearl City, Hawaii	1.00
Cepukas Jonas, Glen Cove, N.Y.	1.00
Jankauskas Ed., Hammond, Md.	1.00
Jankus J., Brooklyn, N.Y.	1.00
Murinas Juozas, Detroit, Mich.	1.00
Petraška Edv., Omaha, Nebr.	1.00
Sisa: Juozas, Brockton, Mass.	1.00
Velička Just., Parkside, Austral.	1.00
Avižienis A., Chicago, Ill.	0.50
Daukyns K. Philadelphia, Pa.	0.50

"Karys" nuoširdžiai dėkoja.

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢.

V I E N Y B Ė

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Ateinančiais metais švenčia savo

Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

V I E N Y B Ė

192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

**Laisvoji
Daktara**

Prenumerata:

Metams	\$4.50
Pusei metų	\$2.50
Atsk. Nr.	10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

S K A I T Y K I T E

DIRVA THE FIELD

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik \$10.00. Rašykite —

DIRVA

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

K A R I O L E I D I N I A I

gaunami tiesiai iš KARIO Redakcijos, arba pas platintojus:

1. H. Sienkivičius, **KRYŽIUOČIAI**, istorinis romanas, 3 tomai, kiekvienas po \$3.50 (Nuolatiniai "Kario" skaitytojai gauna visus tris tomus tiesiai iš "Kario" tik už \$8.00).

2. Prof. V. Biržiška, **PRAETIES PABIOS**, rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos — \$6.50 (stambi, iliustruota ir irišta knyga)

3. O. Urbonas, **1410 METŲ KARAS IR ŽALGIRIO MŪŠIS**. Studija su smulkio mūšio schemom ir daugybe paveikslų — \$3.00.

Dar šiais metais numatoma išleisti knygą

ANTRASIS PASAULINIS KARAS

Knyga virš 300 pusl., kietais viršeliais, iliustruota retesnėmis nuotraukomis bei svarbesnėmis schemomis. Knygos turinį peržiūrėjo gen. St. Raštikis.

Kad palengvinus šios knygos išleidimą, prašoma ją iš anksto užsiprenumeruoti. Prenumeratorių pavardės tilps toje pačioje knygoje. Pagaudaujami garbės prenumeratoriai. Knygos kaina — 2 doleriai. Užsisakoma iki š.m. rugsėjo 30 d. pas jos autorių ir leidėją — J. Vaičeliūnas, 195 Drinkwater Street, Sudbury, Ont., Canada.

D A R B I N I N K A S

910 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Išaina du kartu per savaitę

Naujiems skaitytojams duodamas

DIDELIS PAPIGINIMAS

Iki šių metų pabaigos — \$1.00

Šiems ir 1961 metams — \$5.00

Prenumerata JAV ir užsienyje:
Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00,
atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS,

916 Willoughby Ave.,

Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.